

“ATT JOBBA MANUALSTYRT KRÄVER EN GOD KOMPETENS”

En intervjustudie om Intervju om
anknytningsstil i Sverige

Anna Lilja
Ganna Topilina

Handledare: Marie Engström Henriksson

“Att jobba manualstyrt kräver en god kompetens”

En intervjustudie om Intervju om anknytningsstil i Sverige

Anna Lilja

Ganna Topilina

Lilja, A. & Topilina, G. “Att jobba manualstyrt kräver en god kompetens”. En intervjustudie om Intervju om anknytningsstil i Sverige. *Examensarbete i socialt arbete 15 högskolepoäng*. Malmö universitet: Fakulteten för hälsa och samhälle, institutionen för socialt arbete, 2019.

Standardiserade bedömningsmetoder är en del av socialarbetares vardag. Enligt Socialstyrelsen ökar intresset för att använda standardiserade metoder och ett evidensbaserat arbetssätt inom socialt arbete i Sverige. Samtidigt finns bristfällig information om vilka metoder som anses vara evidensbaserade och vilka som inte är det. Denna studie fokuserar på Intervju om anknytningsstil (IAS) - en standardiserad bedömningsmetod som syftar till att kartlägga och mäta kvalitet på klientens nära relationer. IAS saknar enligt Socialstyrelsen evidens och utvärdering men används i barn- och familjehemsutredningar. Syftet med studien är att ur ett organisationsteoretiskt perspektiv undersöka hur socialarbetare använder IAS i det praktiska sociala arbetet med fokus på de yrkesverksammans uppfattning av metoden och metodens roll i arbetsprocessen. Studien syftar även till att undersöka vilken tilltro socialarbetare har till metoden och resultatet samt om metoden har någon påverkan på kontakten med klienten. För att uppfylla studiens syften har sju socialarbetare intervjuats som använder IAS i sitt arbete.

Studiens resultat visar att trots metodens standardiserade utformning skiljer sig användandet både gällande syfte och utförande. Informanterna har skilda uppfattningar om vilka slutsatser som kan dras av IAS och hur metoden påverkar relationen till klienten. De flesta respondenter betvivlar att IAS är knuten till forskning och uttrycker att metoden inte är tillräckligt effektiv och tidsenlig. Samtidigt ser flera av informanterna tydliga fördelar med att använda IAS i sitt arbete.

Nyckelord: adult attachment interview, anknytningsstil, evidensbaserad praktik, intervju om anknytningsstil, organisationsteori, standardiserade bedömningsmetoder.

“You need to be very competent to use the standardised methods”

An Interview Study of Adult Attachment Interview in Sweden

Anna Lilja

Ganna Topilina

Lilja, A. & Topilina, G. “You Need to Be Very Competent to Use the Standardised Methods”. An Interview Study of Adult Attachment Interview in Sweden. *Degree project in Social Work. 15 högskolepoäng*. Malmö University: Faculty of Health and Society, Department of Social Work, 2019.

Standardized assessment methods are part of the everyday lives of social workers. According to Socialstyrelsen, the interest in using standardized methods and an evidence-based approach in social work in Sweden is increasing. At the same time there is insufficient information about which methods are considered to be evidence-based and which are not. This study focuses on Attachment Style Interview (ASI) - a standardized assessment method that aims to map out and measure the quality of the client's close relationships. According to Socialstyrelsen, ASI is lacking in both evidence and evaluation, yet is used in home assessments where children are concerned. The purpose of the study is to investigate, from an organizational theoretical perspective, how social workers use ASI in their practical work, focusing on the perception of professionals regarding the method and the role of the method within the work process itself. The study also aims to investigate what trust social workers have regarding the method and its results, and whether the method has any influence over/on the contact with the client. To fulfill the aims of the study seven social workers currently using ASI in their daily work have been interviewed.

The results of the study show that, despite the standardized design of the method, the use differs both in terms of purpose and design. The informants have different opinions about what conclusions can be drawn from the ASI, and how the method affects the relationship with the client. Most respondents doubt that the ASI is linked to research, and state that the method is not sufficiently effective nor contemporary. Nevertheless, several of the informants agree on clear advantages in using ASI in their work.

Keywords: attachment style, attachment style interview, evidence based social work, organisational theory, standardised methods.

TACK

Vi vill inledningsvis passa på att rikta några tack till personer som varit oss till stor hjälp under skrivandet av denna uppsats. Först och främst våra handledare Oskar Krantz och Marie Engström Henriksson, som har bidragit med konstruktiv kritik, råd och uppmuntran.

Vi tackar även våra informanter, vars medverkan möjliggjort denna uppsats, och Karin Lundén, Pehr Granqvist och Anders Broberg. Tack för att ni tog er tid och för att ni visade ett genuint intresse och engagemang!

Avslutningsvis vill vi även tacka varandra för vårt teamwork, för varandras stöd och uppmuntran i med- och motgång och våra trevliga samtal!

Malmö, mars 2019

Anna Lilja
Ganna Topilina

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

TACK	3
Inledning	6
Intervju om anknytningsstil	7
Problemformulering	7
Syfte	8
Frågeställningar	8
Kunskapsläge	10
Litteratursökning	10
New public management, EBP och standardiserade metoder	11
Standardiserade metoder för att bedöma risker	13
Standardiserade metoder för att kartlägga anknytningsstil	15
Teori	16
Organisationsteori: mytperspektivet	16
Ett nyinstitutionellt perspektiv på standardiserade bedömningsmetoder	17
Metod	18
Val av metod	18
Datainsamlingsmetod	19
Att formulera frågor	19
Urval	20
Tillvägagångssätt	20
Etiska ställningstaganden	21
Metoddiskussion	21
Förförståelse	21
Arbetsfördelning	22
Processen	22
Tillförlitlighet	22
Resultat & Analys	23
Tema 1 - IAS roll i arbetsprocessen	23
Tema 2 - Kan IAS användas med alla klienter?	27
Tema 3 - De yrkesverksammans uppfattning av IAS	28
Tema 4 - Införandet av IAS	32
Tema 5 - Konsekvenser	34
Slutdiskussion	36
Slutsatser	39

Referenser	41
Övriga källor:	44
Bilaga 1. Informationsbrev	45
Bilaga 2. Intervjuguide	46
Bilaga 3. Intervjuguide Verksamhetschef	48

INLEDNING

“Man kan göra sig en hacka på att man, med sin ”unika metod-expertis”, kan sälja in bristfälligt validerade metoder till socialtjänsten, metoder som sedan också kan passera en icke ont anande förvaltningsrätt som ogärna går emot socialtjänstens yttranden.”

(P. Granqvist, mejlkorrespondens 2018-09-11)

Så skriver Pehr Granqvist, psykologiprofessor vid Stockholms universitet, när vi kontaktar honom angående *Intervju om anknytningsstil* (IAS) - en standardiserad bedömningsmetod, som är objekt för denna studie. IAS är en intervjumetod vars syfte är att kartlägga de vuxnas anknytningsstil. I Sverige används den bland annat vid utredning av familjehem och i barnavårdsutredningar. Vi har kommit i kontakt med metoden genom vårt eget arbete, blivit nyfikna och börjat undra om metodens anknytning till forskning, tillförlitlighet, möjligheter och begränsningar.

Efter sökningar online och i olika databaser, som inte gav något resultat, tar vi kontakt med två av Sveriges främsta forskare i psykologi - Pehr Granqvist och Anders Broberg, som är författare till böcker *Anknytningsteori* (2006) och *Anknytning i praktiken* (2008). Vi ställer några frågor om deras tankar kring metoden och dess användning inom det svenska sociala arbetet. Anders Broberg svarar i ett mejl att:

“Det finns idag ett ökat tryck på att även Socialtjänsten ska använda sig av evidensbaserade metoder. Problemet är att den överväldigande majoriteten av de metoder som används inom Socialtjänsten inte är tillräckligt utprovade för de ändamål för vilka de används inom svensk socialtjänst. Det gäller också IAS” (A. Broberg, mejlkorrespondens 2018-11-29).

Men om metoden inte är tillräckligt utprovad, om landets främsta forskare i området tvivlar på dess tillförlitlighet, hur kommer det sig att den fortfarande används inom det kommunala sociala arbetet? För att få svar och kanske en mer nyanserad bild bestämmer vi att vända oss till metodens upphovspersoner. Ursprungligen skapades metoden av den brittiska psykologiprofessorn Antonia Bifulco (“Adult Attachment Style Interview”), men rättigheterna till den svenska upplagan ägs av Karin Lundén, fil. dr. i psykologi, leg. psykolog och socionom och Kerstin Frygner, socionom och leg. psykolog, som tillsammans driver Centrum för anknytningsintervju. På Centrums hemsida står att *“IAS är en vetenskaplig, standardiserad intervju, som har använts i ett stort antal studier runt om i världen”*. När vi har frågat Karin Lundén skriver hon även att *“IAS har prövats ut på svenska förhållanden”*.

Frågan kvarstår: är IAS evidensbaserad eller ej? För att få lite mer klarhet kontaktar vi även Socialstyrelsen. Socialstyrelsen dementerar att det finns någon svensk evidens för IAS. Detta framgår också av vad som står angående i IAS på Socialstyrelsens metodguide för socialt arbete:

“Socialstyrelsens sökningar i forskningsdatabaser visar att det saknas svenska studier om den tekniska kvaliteten hos bedömningsmetoden Intervju om anknytningsstil (IAS). Teknisk kvalitet innebär test av metodens reliabilitet (i vilken omfattning ett mätresultat kan replikeras) och validitet (i vilken utsträckning som metoden faktiskt mäter det den avser att mäta).”

De motstridiga uppfattningarna som finns kring IAS väcker vårt intresse och vi bestämmer oss för att vända oss till de som använder metoden i sitt praktiska arbete. Vad vet de om metoden, vilka egenskaper tillskriver de den och framför allt hur uppfattar och tolkar de metodens resultat? I följande studie lyfter vi IAS ur ett organisationsteoretiskt perspektiv som ett exempel på trenderna i socialt arbete, som följer evidensbaserad praktik och införandet av standardiserade bedömningsmetoder och dess påverkan på det praktiska sociala arbetet.

INTERVJU OM ANKNYTNINGSSTIL

Intervju om anknytningsstil (IAS) är en standardiserad bedömningsmetod med tillhörande kodningsmanual. Metoden syftar till att mäta de vuxnas anknytningsstil, vilket enligt metoden är starkt sammankopplat med föräldraförmåga (Centrum för anknytningsintervju). Begreppet är hämtat från anknytningsteorins förklaringsmodell om fyra olika anknytningsstilar - trygg, otrygg ambivalent, otrygg undvikande och desorganiserad (Broberg et al. 2006). IAS används i Sverige idag i familjehemsutredningar, barnavårdsutredningar och i adoptionsutredningar (Socialstyrelsen: Metodguiden för socialt arbete). Enligt IAS hemsida lär man sig utbildningen att *“koda kvaliteten på äktenskapet och på nära relationer, attityder och också intervjupersonens förmåga att skapa och vidmakthålla relationer”* samt att *“koda trygg eller graden av otrygg anknytning och den övergripande anknytningsstilen”* (Centrum för anknytningsintervju). Metoden är en svensk version av brittiska Adult attachment interview (AAI) som är framtagen av Antonia Bifulco. Bifulcos studier påvisar kopplingar mellan anknytningsstil och föräldraförmåga. Framförallt har studier gjorts på mödrar med psykisk ohälsa (Bifulco et al. 2008; Bifulco 2012; Bifulco 2013; Bifulco et al. 2014 med flera).

Att genomföra intervjun, som är semistrukturerad, tar mellan 1,5 till 2 timmar och 2-3 timmar att skatta. Intervjun ska spelas in och transkriberas ordagrant för en korrekt skattning. Intervjufrågorna ställs i ett samtal och följer ett schema, svaren är öppna. Intervjun består av tre delar: den demografiska delen, frågor om anknytning och stöd och attityder i förhållande till människor i allmänhet. Enligt Socialstyrelsens *Metodguiden för socialt arbete* består Del 1 av frågor kring viktiga personer i intervjupersonens barndom och uppväxt, barn och arbete. Del 2 handlar om anknytning och stöd i relationen till en eventuell partner. Intervjupersonen ska nämna tre personer som hen anförtror sig åt i känslomässiga frågor. Intervjupersonen får svara på frågor om i vilken grad och hur hen anförtror sig till sin eventuella partner och de andra stödjande personerna. Frågorna ställs också om hur ofta hen träffar eller har kontakt med de stödjande personerna. Del 3 rör intervjupersonens attityd till människor i allmänhet. Frågorna fokuserar på sju områden: misstro, svårighet med närhet, rädsla för att bli avvisad, självtillit, behov av sällskap, rädsla för separationer och vrede (Socialstyrelsen: Metodguiden för socialt arbete).

PROBLEMFÖRMULERING

Inom socialt arbete har det länge funnits en strävan efter effektivitet, mätbarhet och ett vetenskapsbaserat arbetssätt, denna strävan kan bland annat ses som en effekt av New Public Management och dess ideal präglad av modernitet, rationalitet och styrbarhet (Bergmark & Lundström 2006). För att organisationer ska accepteras av

omgivningen måste de leva upp till moderna normer om kontinuerliga framsteg, förnyelse och rationalitet (Christensen et al. 2005). Verksamheter förväntas vara anknutna till forskning och arbeta evidensbaserat: ju mer säkerställd kunskap yrket/organisationen äger, desto högre status tillskrivs organisationen (Brante 2009). Detta har i sin tur gett upphov till spridningen av standardiserade bedömningsmetoder, som syftar till att undvika subjektivitet och godtycklighet i bedömningen och göra beslutsfattandet mer rättssäkert och vetenskapsbaserat (Bergmark & Lundström 2006).

Men enligt Socialstyrelsen (2017) är kriterierna för vad som är vetenskapligt eller evidensbaserat inte helt tydliga. Forskning visar också att standardiserade metoder inte används så enhetligt och systematiskt som namnet tyder på (Alexanderson 2006; Björk 2016; Skillmark 2018) och att användandet av standardiserade metoder inte alls garanterar likvärdiga bedömningar för klienterna. Lundström och Shank (2013) belyser att tydligare riktlinjer behövs för socialarbetare som använder metoderna. Dessutom råder delade meningar om användandet av standardiserade bedömningsmetoder ökar arbetets effektivitet och underlättar måluppfyllelse eller om det bara ska ses som en ceremoniell handling, vars huvudsakliga mål är att höja organisationens status (Meyer & Rowan 1977).

På Socialstyrelsens hemsida finns IAS med i metodguiden som riktar sig till verksamheter som vill arbeta evidensbaserat, samtidigt som det i beskrivningen av IAS på samma hemsida framgår att IAS saknar evidens i Sverige och bör utvärderas och beforskas i större utsträckning. IAS används i utredningar av barn och familjer, där utredaren har en stor makt gentemot klienten. Utredaren har mandat nog att skilja barn från sina föräldrar, och detta ställer höga krav på arbetssättets rättssäkerhet (Lundström 2018; Alexius 2013). Samtidigt framgår enligt Socialstyrelsen (2017), SBU (2017) och Bergmark och Lundström (2008) att flera metoder som används i sådana utredningar inte uppfyller kriterierna för att kallas evidensbaserade och att yrkesverksamma efterfrågar tydligare riktlinjer kring vilka metoder de ska använda. Sammanfattningsvis kan antas att IAS skulle kunna få stora konsekvenser för klienten. Vilket ligger bakom vårt beslut att intervjua de som använder IAS i sitt praktiska arbete.

SYFTE

Syftet med studien är att ur ett organisationsteoretiskt perspektiv undersöka hur och i vilket syfte socialarbetare använder standardiserade bedömningsinstrument i sitt praktiska arbete med Intervju om anknytningsstil (IAS) som ett exempel.

FRÅGESTÄLLNINGAR

- Hur, och i vilket syfte, använder socialarbetare IAS i det praktiska arbetet med barn och familjer?

- Hur uppfattar socialarbetare IAS och vilken tilltro har de till resultatet av metoden?
- Hur upplever socialarbetare att IAS påverkar klienten och klientkontakten?

KUNSKAPSLÄGE

I avsnittet *Kunskapsläge* presenterar vi relevant forskning och litteratur kopplat till evidensbaserad praktik (EBP) och standardiserade metoder och dess användning i socialt arbete. Flera studier har gjorts på användning av specifika bedömningsinstrument i socialt arbete, exempelvis Alexanderson (2006), Björk (2016) och Skillmark (2018). Utifrån våra sökningar som redovisas under *Metod* hittar vi dock inga sådana studier kring IAS. Artiklar som refereras till i Kunskapsläge är peer reviewed. Annan litteratur använts antingen som forskningsbaserad kurslitteratur på socionomutbildningar eller är publikationer av tillsammans publikationer av Socialstyrelsen och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) kopplade till ämnet.

Litteratursökning

Sökningar i Google Scholar, Libsearch och DIVA portal med sökord relaterade till studiens syfte, däribland "*intervju om anknytningsstil*", "*anknytningsintervju*", "*attachment style interview*" tillsammans med "*Sweden*" eller "*Sverige*" och "*attachment style interview*". Inga studier har hittats som syftar till att kartlägga IAS reliabilitet eller validitet.

Sökningar efter den engelska förlagan "*attachment style interview*" ger många träffar, främst av Antonia Bifulco och Antonia Bifulco tillsammans andra medförfattare. Dessa studier är dock inte gjorda i en svensk kontext. Totalt ger "*intervju om anknytningsstil*" sju träffar, fem omnämmande i kandidatuppsatser samt en masteruppsats, ett kritiskt sakkunnigttrande av Bo Edvardsson, docent i psykologi samt Karin Lundéns egen publikation *Att identifiera omsorgssvikt hos förskolebarn* (2004) som skrevs innan IAS började användas i Sverige. Den primära slutsatsen i Lundéns studie är att personal som möter förskolebarn behöver tydligare riktlinjer för att identifiera och anmäla omsorgssvikt.

Sökningar på "*attachment style interview*" tillsammans med "*Sverige*" och "*Sweden*" ger ytterligare en träff av Karin Lundén där hon studerat anknytningsstil hos familjehemsföräldrar och adoptionsföräldrar och använt Attachment Style interview (IAS engelska förlag) som mätinstrument. Utöver *Att identifiera omsorgssvikt hos förskolebarn* (2004) räknas dessa inte som forskningspublikationer. Vårt resultat stämmer överens med vad som framgår om IAS på Socialstyrelsens hemsida där det står att det "*saknas svenska studier om den tekniska kvaliteten hos bedömningsmetoden Intervju om anknytningsstil (IAS)*" (Socialstyrelsen: metodguiden för socialt arbete).

Syftet med vår studie är dock inte att undersöka om IAS är tillförlitlig eller inte, utan varför och hur en metod som både enligt Socialstyrelsens granskning och våra sökningar saknar evidens i svenska förhållanden används i socialt arbete i Sverige. Utöver litteratursökning kring IAS har våra sökningar gjorts kring standardiserade bedömningsinstrument och evidensbaserad praktik. Sökorden som använts har bland annat varit "*evidensbaserad praktik*", "*evidence-based practice*",

“standardiserad” “standardiserade metoder”, “standardiserade bedömningar”, “standardiserade bedömningsinstrument” och “riskbedömningar”.

New public management, EBP och standardiserade metoder

Enligt bland andra Bergmark och Lundström (2006) och Hall (2012) har New Public Management (NPM) de senaste decennierna fått ett genomslag inom offentlig sektor. NPM har inneburit att organiseringen och styrningen av offentlig sektor tagit inspiration från det privata näringslivet. Det i sin tur har medfört allt större fokus på att kunna mäta resultat och att insatser bedöms utifrån ett kostnadsperspektiv inom socialt arbete. Arbetsättet ska präglas av förutsägbarhet och effektivitet, både gällande kostnader och tidsåtgång. Metoder som har visat sig effektiva och som sägs kunna ge ett visst resultat väljs med andra ord framför metoder med ett mer osäkert utfall (Bergmark & Lundström 2006; Hall 2012).

Begreppet Evidensbaserad praktik (EBP) har sitt ursprung inom medicinsk verksamhet men används nu inom flera områden exempelvis skola och socialt arbete (Bergmark & Lundström 2006) och kan ses som en följd av NPM. Bergmark och Lundström (2006) menar att det råder oklarhet om vad begreppen innebär. Ibland används begreppet kunskapsbaserad praktik som synonym med evidensbaserad praktik. Även om namnet antyder att praktiken ska baseras på forskning och bevisad effekt så menar Bergmark och Lundström (2006) att EBP även har inslag av den strävan av att kunna mäta och utvärdera som är återkommande i NPM och andra moderna strömningar inom organisationer (Bergmark & Lundström 2006). Beslut ska fattas utifrån vetenskapligt beprövade metoder, så kallade empiriskt säkerställd intervention (Denvall & Johansson 2012). Socialarbetare ska slippa “uppfinna hjulet” gång på gång. Lundström och Shanks (2013) beskriver att ett evidensbaserat arbetssätt står på tre ben - den professionellas bedömning, klientens egna önskemål och beprövad forskning. För verksamheter som vill arbeta evidensbaserat finns det på Socialstyrelsens hemsida en metodbank över evidensbaserade metoder (Lundström & Shanks 2013). Lundström och Shank (2013) menar dock både att flera metoder som beskrivs som evidensbaserade inte lever upp till de riktlinjer som finns för begreppet och att det sammanfattningsvis finns få vetenskapligt prövade metoder som bevisat vara effektiva både i Sverige och internationellt.

Skillmark (2018) menar att när man studerar standardiserade metoder präglas förförståelsen av en generell uppfattning om att det ligger i professionens uppdrag att arbeta mot standardisering. Bergmark och Lundström (2008) gjorde en enkätstudie för att undersöka yrkesverksamma socionomer om deras syn på evidensbaserad praktik inom socialt arbete som visar att majoriteten av de tillfrågade var positivt inställda till EBP, och av att implementera forskningsbaserade metoder i socialt arbete. Det som de tillfrågade såg som den största nackdelen med EBP var en rädsla att standardiserade bedömningsmallar skapar distans mellan den professionella och klienten och utmanar alliansen mellan dem. De tillfrågade ansåg att det mest väsentliga i socialt arbete var det unika mötet mellan klient och professionell och vilket i sin tur gör vetenskapliga metoder mindre användbara (Bergmark & Lundström 2008). Vidare visar resultatet på en oro att det sociala arbetet ska styras av ekonomi och att preventiva insatser ska prioriteras bort då dessa inte ses som lika relevanta i den akuta bedömningen (Bergmark & Lundström, 2008). Det Bergmark och Lundström beskriver i resultatet av sin studie går igen i den generella kritik som riktas mot EBP -

exempelvis att EBP lätt går att översätta till en marknadsekonomiskt ideologi där kostnadseffektivisering och vinster är det huvudsakliga målet, inte vad som är bäst för klienten (Denvall & Johansson 2012).

Studien följdes upp av en kvalitativ studie av Lundström och Shank (2013). Också i Lundströms och Shanks artikel visar resultatet på att de tillfrågade till stor del positivt inställda till EBP men att de önskar tydligare riktlinjer från Socialstyrelsen - både för vad som definieras som evidens och för vilka metoder de bör använda (Lundström & Shank 2013). I en kartläggning om enhetschefers inställning till EBP gjord av Socialstyrelsen (2017) framgår också att tydligare riktlinjer behövs. Endast 6% av cheferna gjorde bedömningen att personalen hade tillräckliga kunskaper för att kunna värdera evidens. I kartläggningen framkommer också att 25% av cheferna ansåg att deras personal kunde använda standardiserade bedömningsinstrument korrekt och systematiskt följa upp resultatet. Det vill säga att majoriteten av de tillfrågade inte tror att så är fallet (Socialstyrelsen 2017). Skillmark (2018) såg också i resultatet av sin studie att yrkesverksamma efterfrågade kontinuerlig handledning i metoden de arbetade utifrån och möjlighet att gemensamt diskutera, granska och problematisera metoderna i arbetsgruppen.

Hydén (2008) skriver dessutom att de modeller som finns för att granska vad som kallas EBP inte alltid uppfyller vad krävs. Hon menar att det finns brister i den kunskapsöversikt som görs över metoderna och att den till stor del grundar sig på studier som är gjorda i exempelvis USA eller England och därför inte är relevanta för svenska förutsättningar (Hydén 2008). Björk (2016) som skrivit en avhandling om hur EBP används i socialt arbete beskriver att det finns två parallella logiker inom socialt arbete - den traditionella klientcentrerade logiken som Björk beskriver som "*the logic of care*" och en "*laboratory logic*" som har större fokus på att mäta och utvärdera. Dessa två logiker är olika starka hos olika yrkesverksamma och konflikten mellan dem är en av svårigheterna med implementering av EBP menar Björk. Enligt Björks (2016) studie kommer initiativet till att implementera standardiserade metoder på verksamheten oftast från ledningen. Skillmark (2018) såg dock att det i vissa fall kom från socialarbetare själva. Skillmark menar också att flera socialarbetare i hans studie såg det som något positivt att få utbildas i nya metoder och ansåg att det var ett sätt att vidareutbilda sig och stärka sin profession.

Liksom Björk (2016) skriver Liljegren och Parding (2010) att socialarbetare har ansvar både att följa verksamhetens regler och riktlinjer och att uppfylla klientens behov och att det hänger ihop med två olika synsätt, yrkes- och organisationsprofessionalism. I praktiken innebär det att de yrkesverksamma kan ha en uppfattning av hur verksamheten ska bedrivas och ledningen en annan. Det faktiska arbetssättet kan förväntas vara en blandning av dessa (Liljegren & Parding 2010). Enligt Björk (2016) konstateras att metoderna som används ofta modifieras inom verksamheten för att passa det arbetssätt som fanns redan innan metoden infördes, standardiserade metoder med laboratory logic anpassas till arbetssättet som är baserat på the logic of care.

Björk (2016) skriver också att efter att studerat hur EBP användes inom verksamheterna kunde det ses att enskilda socialarbetare inte alltid visste hur de skulle använda metoderna fullt ut. Och att det ofta inte heller gjordes någon uppföljning för att kontrollera att metoderna används korrekt. Sammanfattningsvis kan sägas att det finns en lucka mellan hur standardiserade metoder är tänkta att

användas och hur de faktiskt används i praktiken. Björk menar att istället för att se på EBP som en rationell praktik som fungerar på samma sätt i alla situationer behöver det behandlas som en dynamisk process som anpassas utifrån situationen (Björk 2016). Ett av de mest framstående argumentet för standardiserade metoder är just att motverka godtycklighet och subjektivitet (Björk 2017). En ytterligare fördel med standardiserade metoder är att frågorna upplevs som mindre dömande eftersom alla frågor ställs till alla klienter (Alexanderson 2006). För att resultatet av standardiserade metoder ska vara tillförlitligt krävs det att de används systematiskt i det praktiska arbetet (Björk 2017). Björk hävdar dock att så är inte fallet, hur metoderna används varierar mellan olika instanser och metoderna används exempelvis mer frekvent vid inskrivning av nya klienter än i uppföljningsarbete. Björk (2016) skriver också att metoderna oftast ses som onödigt omfattande och tidskrävande, vilket han menar är en av anledningarna till att de används mer systematiskt i en inledande fas i arbete än i uppföljning. Skillermark (2018) lyfter frågan om vad som händer när den professionella bedömningen inte stämmer överens med instrumentets. I sin studie såg han att när bedömningsmetoden gav ett annat resultat än socialarbetarens egen bedömning att de förhandlade med instrumentet och att den slutgiltiga bedömningen följde den yrkesverksammas bedömning. Skillermark (2017) menar att just för socialarbetare i hans studie var detta inget problem eftersom de hade mandat att bevilja insatser oavsett, men att detta skulle kunna bli ett problem om insatser var hårt styrda av att en måste skatta tillräckligt högt enligt instrumentet. Enligt Skillermark visar tidigare studier att socialarbetare i sådana fall manipulerar resultatet av instrumentet för att passa sin egen bedömning. Den professionella bedömningen görs med andra ord oavsett om standardiserade metoder används eller inte och väger ofta tyngre än metodens (Skillermark 2017).

Martinell Barfoed (2014) har också studerat standardiserad interaktion och skriver att mätbarhet, förutsägbarhet och transparens antas vara en förutsättning för god kvalitet inom socialt arbete (Martinell Barfoed 2014), vilket i sin tur kan liknas med organisationsprofessionalism som ideal (Liljegren & Parding 2010). Också Martinell Barfoeds (2014) studie visar att trots riktlinjerna om enhetlighet vid användandet av standardiserade metoder så skiljer sig användandet och formuleringarna mellan olika socialarbetare. Martinell Barfoed menar att en standardiserad intervju kan ses som en gemensam uppgift mellan klient och professionell - något de måste göra för att följa verksamhetens riktlinjer. Ett användande som kan skapa både allians och frustration. Martinell Barfoed (2014) menar att datan som samlas in från en standardiserad intervju inte är mer objektiv än den från ett vanligt samtal, tvärtom menar Martinell Barfoed (2014) att klienten tenderar att anpassa vad hen berättar utifrån ramarna som finns för intervjun och vad hen tänker kan användas till sin nackdel. Alexandersson (2006) skriver att flera faktorer kan påverka om den insamlade datan är korrekt eller inte, exempelvis den professionellas vana att använda metoden, sättet frågorna ställs, förväntningar och klientens situation. För att metoden ska fungera på det sätt som den är framtagen att göra krävs dock att datan är korrekt.

Standardiserade metoder för att bedöma risker

Socialtjänsten har ett ansvar att utreda vid misstanke om att barn far illa (Alexius 2013), men att utreda föräldrarnas förmåga att ta hand om sina barn medför etiska dilemman (Lundström 2018). Socialtjänsten har dessutom makt att skilja barn från

från sina föräldrar, vilket oavsett om det anses vara för barnets bästa kommer ha konsekvenser för barnet i fråga hela livet menar Andersson (2008). Socialtjänstens arbete ska grundas på klientens självbestämmande, samtidigt har socialtjänsten ett stort maktövertag gentemot klienten (Lundström 2018). Vidare skriver Lundström (2018) att socialtjänsten kritiseras hårt både när tillräckliga insatser uteblir och vid anklagelser om obefogade ingripanden. I vissa fall, exempelvis om ett barn utsätts för övergrepp eller misshandel är både lagstiftning och etiska riktlinjer tydliga - ett ingripande är nödvändigt. Men i andra fall är gränserna otydliga och okunskapen på fältet stor, vilket i sin tur öppnar för socialarbetarens egen tolkning och bedömning av situationen (Lundström 2018).

Lundén (2010) som är en av upphovspersonerna till den svenska versionen av Intervju om anknytningsstil (IAS) har studerat hur BVC- och förskolepersonal uppmärksammar omsorgssvikt hos förskolebarn och vilka åtgärder de vidtar. Lundén efterlyser tydligare definitioner på vad omsorgssvikt är och mer kunskap hos yrkesverksamma på hur det syns och vad de kan göra. Ur Lundéns forskning framkommer att personal inte sällan uppmärksammar tecken på omsorgssvikt men inte tar det vidare, ofta på grund av att de inte vet om det är tillräckligt för en anmälan till socialtjänsten eller inte. Hon menar att om yrkesverksamma hade mer kunskap om vilka konsekvenser omsorgssvikt kan ha för barn hade flera varit mer benägna att rapportera brister (Lundén 2010). Enligt Alexius (2013) kan man se liknande tendenser i utredningar gjorda av socialarbetare. Utredningar som innefattar omfattande försummelse som sexuella övergrepp eller misshandel har en tydlig linje, men gällande omsorgssvikt och känslomässig försummelse behövs klarare definitioner för att kunna göra evidensbaserade vårdbehovsbedömningar (Alexius 2013).

I SBU:s rapport *Insatser för bättre fysisk och psykisk hälsa bland familjehemsplacerade barn* (2017) framgår att barn som placeras i familjehem löper större risk för suicid, kriminalitet, psykisk ohälsa och andra sociala problem. Rätt insatser till familjehemsplacerade barn och deras familjehemsföräldrar kan förbättra hälsan hos dessa barn. Vidare lyfts dock att många av insatserna som ges inte har kunnat bevisas vara effektiva och ge det resultat som de förväntas ges. SBU poängterar att mer forskning behövs för att undersöka effekten av de insatser som ges (SBU 2017). Överlag är det dock svårt att stärka evidensen för metoder inom socialt arbete eftersom det är svårt att kunna koppla resultat till en isolerad insats, framförallt för preventiva insatser (Bergmark & Lundström 2006).

Lundström (2012) konstaterar att det på socialt arbete idag ställs högre krav på att kunna göra riskbedömningar och på andra sätt förutse risker som barn kan utsättas för. Falkenström och Hjärpe (2017) skriver att det bland annat syns på de krav på forskningsanknytning och mätbarhet som ställs på bedömningar och dokumentation. Det har gjort att standardiserade metoder används i allt större grad inom socialtjänsten, både gällande dokumentation, riskbedömning och behovsbedömningar. Lundström (2012) och Falkenström och Hjärpe (2017) skriver dock att sådana instrument har ett dubbelt syfte, och inte alltid används med klientens behov som primärt syfte. Standardiserade modeller används även för att hantera kritik när socialtjänsten gör en felaktig bedömning och ett barn far illa till följd av det (Lundström 2012). Att kunna dokumentera att "*instrument pekade inte på några risker*" blir ett sätt att skydda verksamheten (Lundström 2012: 164). Medvetenheten om att dokumentationen kan bli föremål för granskning gör att socialarbetare dokumenterar för att kunna "*hålla ryggen fri*" menar Falkenström

och Hjärpe (2017). Också Skillermark (2018) ser sådana tendenser i sin studie och citerar en socialarbetare som säger "Jag vill ju också ha ryggen fri. Lite krasst är det faktiskt så. Jag vill helt enkelt inte stå där och bli uthängd i media". Power (2004) kallar detta förhållningssätt för *riskmanagement* vilket innebär att det primära målet är att skydda verksamheten från skandaler snarare än att göra vad som är bäst för klienten. Också Rasmusson och Regnér (2013) resonerar kring standardiserade metoder inom socialtjänsten och menar att använda standardiserade intervjuer kan ses som ett redskap att se till att viktig information inte glöms bort att fråga om, om de används i syfte att vara ett objektiva verktyg. Rasmusson och Regnér (2013) lyfter att intervjuteknik är ett hantverk och att en färdigskriven intervju inte kan ersätta andra samtal och insamling av information i utredningsprocessen.

Standardiserade metoder för att kartlägga anknytningsstil

Intervju om anknytningsstil (IAS) är framtagen av Antonia Bifulco som har studerat anknytningsstil på vuxna personer och hur anknytningsstil påverkar föräldrarförmåga. Exempelvis har hon gjort studier på mödrar med psykisk ohälsa. Bifulco menar att det finns tydliga kopplingar mellan anknytningsstil och föräldrarförmåga och att anknytningsstil kan mätas med hjälp av metoden Attachment style interview, som är IAS engelska förlaga (Bifulco et al. 2008; Bifulco 2012; Bifulco 2013; Bifulco et al. 2014 med flera). Användandet av standardiserade metoder inom socialt arbete problematiseras inte sällan i forskning (exempelvis Bergmark & Lundström 2006; Lundström & Shank 2013; Björk 2017). Detta gäller också metoder som är tänkta att kartlägga anknytningsstil. Enligt Granqvist et al. (2017) finns det ett stort intresse bland yrkesverksamma inom socialt arbete för att mäta anknytningsstil. Men, hävdar Grankvist et al., är sådant intresse ofta baserat på antaganden om att mätning av anknytningsstil kan användas som bedömningsverktyg i enskilda ärenden och att desorganiserat anknytningsmönster hos barnet är ett tecken på misshandel, försummelse eller andra typer av illa behandling. Granqvist et al. menar att sådana slutsaser inte kan dras. Inte heller att desorganiserat anknytningsmönster förutspår en patologisk utveckling och är en statisk egenskap hos ett barn, som inte kan förändras eller avhjälpas. (Granqvist et al. 2017).

"Disorganized attachment is more common among maltreated infants but does not necessarily indicate maltreatment. The disorganized attachment classification cannot be used to screen for maltreatment. This is because a significant proportion of maltreated infants do not show disorganized attachment in the Strange Situation, and many infants showing disorganized attachment in the Strange Situation have not been maltreated" (Granqvist et.al. 2017: 535).

Ett desorganiserat anknytningsmönster hos ett barn kan bero på föräldrarnas trauma eller förlust, på barnets genetiska känslighet och temperament, på separationer under barndomen samt på en mängd andra faktorer (Broberg et al 2006). Grankvist et al. (2017) påpekar att hur en persons anknytningsmönster påverkar ens liv och föräldraskap är högst individuellt. Således är bedömningsmetoder som syftar på att mäta anknytningsstil, exempelvis IAS, osäkra verktyg som kan ge goda och tillförlitliga resultat på en gruppnivå men som ska undvikas i enskilda fall (Grankvist et al. 2017).

Enligt Grankvist et al. tenderar dessutom metoder, som syftar till att mäta anknytningsstil, att väga till redan underprivilegierade familjers nackdel. Exempelvis familjer med låg inkomst och sämre socioekonomiska villkor eller familjer där en eller båda föräldrar har ett funktionshinder eller lider av psykisk ohälsa. Problemet i sådana fall är inte alltid att föräldrarna brister i omsorg utan att socioekonomiska faktorer ger barnen sämre uppväxtvillkor. Cyr et al. (2010) håller med Grankvist et al. och hävdar att *“the accumulation of socioeconomic risks leads to disorganized attachment classification by creating a frightening and distressing situation for caregiver who might otherwise be able to provide adequate care”* (Cyr et al. 2010). Sådana problem, hävdar Grankvist et al. (2017), kan lösas med ekonomiska resurser, trygga bostadsvillkor och materiellt stöd och inte med att omhändertagandet och ytterligare separationer som endast försämrar barnets situation (Grankvist et al. 2017).

Avlutningsvis skriver Grankvist et al. att felaktig användning av sådana bedömningsmetoder *“may violate children’s and parents human rights and represent discriminatory practice against minorities in need of social and material support”* (Grankvist et al. 2017: 336). Moullin et al. (2014) refererar till flera amerikanska och brittiska studier som visar ett samband mellan familjens ekonomi och barnets anknytning och att fattigdom och socioekonomiska svårigheter är minst lika viktiga riskfaktorer som föräldrarnas anknytningsstil (Moullin et al. 2014). Även Antonia Bifulco, som tagit fram förlagan till IAS, poängterar att socialarbetare bör vara försiktiga med att dra förhastade slutsatser utifrån standardiserade metoder som sägs kartlägga anknytningsstil och skriver att sådana metoder inte ska användas som ett ensamt verktyg (Bifulco et al. 2014).

TEORI

Organisationsteori: mytperspektivet

I avsnittet Kunskapsläge framgår att evidensbaserad praktik och användandet av standardiserade metoder har fått stor spridning inom socialt arbete i Sverige, men vad är det som gör att nya strömningar får genomslag inom organisationer? Tom Christensen et al. (2005) nämner tre huvudsakliga organisationsteoretiska perspektiv, som används för att analysera organisationers arbete: det instrumentella perspektivet, kulturperspektivet samt mytperspektivet (Christensen et al. 2005: 73). Mytperspektivet eller nyinstitutionell teori, som den även kallas, ansågs vara av särskilt intresse för denna studien, eftersom färdiga bedömningsmetoder inom ramen för EBP (inklusive IAS) kan ses som så kallade “myter”, det vill säga institutionaliserade regler på hur organisationer bör fungera och se ut (Christensen et al. 2005).

Nyinstitutionell teori, som är en vidareutveckling av institutionell teori, lägger vikt på organisationens förhållande till omvärlden, och hur detta förhållande påverkar organisationens utveckling och förändring. Enligt den amerikanske sociologen Talcott Parsons, kan organisationer inte överleva bara genom att vara mål- och effektivitetsorienterade. De måste även söka legitimitet från omgivningarna. (Christensen et al. 2005). Ett nyckelresonemang, enligt Tom Christensen et al., är att organisationer befinner sig i institutionella omgivningar, där de konfronteras med socialt skapade normer för hur de bör vara utformade (Christensen et al. 2005). Organisationer förhåller sig till en sådan kontext genom att inkorporera befintliga normer för organisationskapande och visa dem utåt, även om de inte nödvändigtvis

gör verksamheten mer effektiv i praktiken. Sådana socialt skapade normer i de institutionella omgivningarna kallas för myter (Christensen et al. 2005).

Inom den nyinstitutionella teoribildningen använder man begreppet "rationaliserade myter", vilket definieras som institutionaliserade och utbredda recept på hur organisationer bör handla och se ut. Scott och Meyer (1983) beskriver rationaliserade myter som argument och tekniker i syfte att förbättra, modernisera och effektivisera organisationer (Scott & Meyer 1983). Enligt Christensen et al. (2005) har rationaliserade myter två viktiga kännetecken: för det första, presenteras de ofta som effektiva redskap som organisationer kan använda för effektiv måluppfyllelse. En rationaliserad myt, skriver Christensen et al. är "*en icke-vetenskapligt baserad tro på att organisationsrecept är vetenskapligt och rationellt utarbetat*" (Christensen et al. 2005: 77). Eller som Stefan Tengblad (2006) definierar dem: "*myt är en kollektiv trosföreställning som man tilltror utan att man vet dess sanningshalt. Myter skapar utrymme för kollektiv handling genom att reducera osäkerhet*" (Tengblad 2006:12). För det andra, är de rationaliserade myterna institutionaliserade, dvs att de tas för givna som de tidsenliga, effektiva, moderna och självklara sätten att organisera på (Christensen et al. 2005). Varför just vissa myter blir populära vid en specifik tidpunkt menar Christensen et al. (2005) är svårt att identifiera men de anses ofta ligga rätt i tiden, kopplat till generella normer och värderingar som anses eftersträvansvärda och ha hög status just då.

Genom att inkorporera de rationaliserade myterna på så sätt anpassa sig till omgivningen, skaffar sig organisationer legitimitet, resurser och stabilitet. Meyer och Rowan (1977) hävdar även att sådan anpassning leder till att organisationerna delvis undviker utvärdering och kontroll. De utvärderingar som ändå genomförs utförs ceremoniellt och påverkar organisationen ytterst lite (Meyer & Rowan 1977). Meyer och Rowan betonar dock att ceremoniella handlingar, som kan ge organisationer prestige och legitimitet, inte nödvändigtvis leder till konkret nytta och måluppfyllelse (Meyer & Rowan 1977).

Ett nyinstitutionellt perspektiv på standardiserade bedömningsmetoder

Evidensbaserad praktik kan ses som ett exempel på en framgångsrik rationaliserad myt. Den tog sin början inom hälso- och sjukvården på 1990-talet, med syfte att skapa systematiska och enhetliga metoder för att säkra sjukvårdens kvalite (Svennaeus 2010). EBP kan definieras som "*the conscious, explicit and judicious use of current best evidence in making decisions about the care of individual patient*" (David Sackett) (Denvall & Johansson 2012: 28). Det innebär att syftet av EBP är att först och främst integrera vetenskapligt stöd med professionell expertkunskap och patientens uppfattning (Denvall & Johansson 2012: 28). Senare har evidensbaseringsrörelsen fått stor tyngd inom många andra människovårdande yrken, såsom psykologer, psykoterapeuter, socialarbetare och många andra. Røvik (2002) skriver hur organisationsrecept sprids och får genomslag beror på gemensamma egenskaper, exempelvis social auktorisering, att man knyter an recepten till välkända och av allmänheten betrodda teorier, personer eller organisationer (Røvik 2002). Standardiserade metoder i sig kan ses som ett exempel på detta eftersom de i och med möjligheten att mäta och jämföra per automatik ses som vetenskapliga. Ytterligare en egenskap som underlättar spridning av ett

organisationskoncept är universalisering, att konceptet marknadsförs som något som kan användas av, och förbättra, alla organisationer (Rövik 2002).

Inom det svenska sociala arbetet har iden om evidensbaserad praktik fått ett stort genomslag. I artikeln *Kejsarens nya kläder – implementering av evidensbaserad praktik i socialt arbete* (Denvall & Johansson 2012) analyseras de antaganden som ligger till grund för implementeringen av EBP. Denvall och Johansson skriver om en överenskommelse mellan Sveriges kommuner och landsting (SKL) och Socialdepartementet om att införa en evidensbaserad praktik inom socialtjänsten. Målet var att *“stärka socialtjänstens möjligheter och förmåga att skapa och använda relevant kunskap och informationsteknik... resurser som ska användas för de insatser och på det sätt som de gör bäst nytta”* (Denvall & Johansson 2012: 26). Enligt Socialstyrelsens rapport Evidensbaserad praktik i Socialtjänsten 2007, 2010, 2013 och 2016 finns det ett ökat intresse för evidensbaserade metoder inom socialtjänsten. Även standardiserade bedömningsinstrument får allt större spridning. Enligt rapporten använde en ökande andel av enheterna (76% år 2016) åtminstone en standardiserad bedömningsmetod (Socialstyrelsen 2017).

Men hur förklarar man det ökade intresset? Om vi går tillbaka till det nyinstitutionella förklaringsmodellen, kan vi använda Talcott Parsons ide om organisationer, som söker legitimitet genom anpassning till omgivningen. Han skriver: *“organisationer, som vill bli accepterade av omgivningen, måste visa att man lever upp till fundamentala västerländska modernitetsnormer om kontinuerliga framsteg, förnyelse och rationalitet”* (Christensen et al. 2005: 76). EBP reflekterar i praktiken strävan av *“the soft sciences”* att närma sig det naturvetenskapliga paradigmet, med dess mätbarhet, utvärderingsbarhet och jämförbarhet. Dessutom stärker anknytningen till forskning professionens legitimitet: ju mer säkerställd kunskap yrket äger, desto högre sociala belöningar får de (Brante 2009: 17). Allt detta går även hand i hand med byråkratisering och NPMs starka normer om modernitet, rationalitet och styrbarhet (Hall 2012: 79). För att signalera modernitet och förändringsbenägenhet och genom detta få ökad legitimitet måste man *“bli av med oförutsägbara element”* och ersätta det med förutsägbara, vetenskapligt bekräftade processer (Hall 2012: 83).

METOD

I detta avsnitt beskrivs hur studien har genomförts och vilka metodologiska val som har gjorts.

Val av metod

Studien har genomförts genom en kvalitativ forskningsmetod i form av semistrukturerade intervjuer och kvalitativ innehållsanalys (Kvale & Brinkmann 2014). Totalt intervjuades sju yrkesverksamma varav sex själva var utbildade i metoden och en är verksamhetschef på en arbetsplats där IAS används. Eftersom studiens syfte och frågeställningar bygger på att skapa djupare förståelse för ett fenomen var en kvalitativ metod det mest lämpade valet (Bryman 2011). Kvalitativa studier syftar inte till att mäta och generalisera utan till att förstå ett fenomen bättre (Ahrne & Svensson 2015). Därmed valde vi det kvalitativa tillvägagångssättet som ger utrymme för ett mer djupgående samtal med en möjlighet till följdfrågor och flexibilitet.

Datainsamlingsmetod

Som metod för datainsamling har vi valt att använda semistrukturerade intervjuer. En semistrukturerad intervju utgår från en på förhand skriven intervjuguide men med utrymme för att följa upp frågorna med följdfrågor samt att be informanterna att utveckla sina svar (Aspers 2013). Informanterna har innan intervjun fått ta del av studiens syfte men inte av intervjuguiden (se bilagor 2 och 3), detta för att svaren ska vara så spontana som möjligt och för att utnyttja värdet av den fria dialogen. Intervjuerna tog mellan 45-60 minuter och gjordes under december 2018 och januari 2019. Alla intervjuer har spelats in och transkriberats. Informanterna har godkänt att intervjun spelas in, och vi har medvetet valt att spela in trots att det kan vara hämmande för informanten. Detta för att kunna återge materialet så korrekt som möjligt och för att stärka studiens tillförlitlighet.

Materialet har sedan bearbetas genom kodning och tematisering. Berner (1989) skriver att kodning och tematisering är en viktig del av analysen av materialet. citaten bearbetas och kategoriseras i teman. Vi har frågat oss vad informanten egentligen säger, vad hänger ihop med vad? Detta gjordes genom att skriva ut de transkriberade intervjuerna och hitta återkommande koder som kom upp i flera intervjuer. Kodningen blev sedan till teman. Teman som framkom vid bearbetning av materialet följde inte alltid frågeställningarna utan gav utrymme för en ny tematisering. Exempel på teman som framkom i bearbetning av materialet var *“tilltro till kollegor”*, *“icke-tilltro till kollegor”*, *“anpassning av metoden”*, *“jag vill att det ska bli rätt”*, *“metoden känns omodern”*, *“upplevelse av utbildningen”*, *“nyansering av resultatet”*, *“IAS bekräftar det vi vet”* och *“kritik”*. Berner (1989) menar att kodning inte handlar om att stoppa in citat i kategorier utan att se till att relevant information får ta plats i resultatet. Vi har använt koderna och ställt dem mot vårt syfte och frågeställningar och försökt hitta teman som är återkommande för flera informanter.

I en del teman var informanterna svar samstämmiga, i andra gick deras åsikter isär, i ytterligare några beskrev de liknade situationer men hade olika tolkningar av vad det innebar. Exempelvis så täckte temat *“IAS bekräftar det vi vet”* in både informanten som sa att IAS bekräftade personalens kompetens och visade att de hade kunskap nog att bedöma anknytningsstil och informanten som sa att IAS användes för att styrka ett LVU om socialarbetaren redan var inne på det spåret. Temana grupperades och blev tillslut fem rubriker som kan kännas igen i frågeställningarna och redovisas i resultatet. Detta för att göra uppsatsen mer lättöverskådlig i huruvida den besvarar frågeställningarna. De slutgiltiga temana i resultatet är *“IAS roll i arbetsprocessen”*, *“Kan IAS användas med alla klienter?”*, *“De yrkesverkssammars upplevelse av IAS,”* *“Införandet av IAS”* samt *“Konsekvenser”*.

Redovisningen av resultatet innehåller till stor del direktcitrat vilket stärker uppsatsens reliabilitet. Att använda citat minskar risken för att resultatet är en subjektiv tolkning gjord av författarna. Vi har hela tiden strävat efter att återge intervjuerna så korrekt och objektivt som möjligt.

Att formulera frågor

Den semistrukturerade intervjun bygger på att ställa öppna frågor utifrån på förhand bestämda teman (Bryman 2011). Frågorna i intervjuguiden är indelade i fem kategorier - *“Bakgrund”*, *“Tillvägagångssätt - användning, arbetssätt, syfte och implementering”*, *“Utbildning och forskning”*, *“Resultat - tolkning och*

konsekvenser” samt “Inställning till standardiserade metoder”. Kategorierna har vi tagit fram med frågeställningarna till uppsatsen som utgångspunkt. Intervjuguiden (se bilagor 2 och 3) har till viss del anpassats under arbetets gång och setts mer som ett underlag för samtal än för att ställa direkta frågor. Frågorna har med andra ord inte alltid ställts i ordningen som är uppställd i intervjuguiden. Alla intervjuer har dock utgått från intervjuguiden för att kunna säkerställa att alla frågor täcks in. Efter att alla frågor i intervjuguiden var besvarade frågade vi informanterna om de själva hade något att tillägga.

Urval

För att välja intervjupersoner till studien valde vi att använda oss av ett strategiskt (målinriktat) urvalsmetod. Målinriktat urval innebär att informanterna väljs på basis av klart definierade kriterier (Bryman 2011: 498). Vårt viktigaste kriterium var att komma i kontakt med de yrkesverksamma, som använder IAS i det praktiska arbetet (oavsett om det gäller utredning, behandling och beslutsfattande). Vi har valt att prioritera personliga intervjuer inför telefonintervjuer och fokuserat således oss på verksamheter i Skåne, som använder IAS i det praktiska arbetet.

Vi har även strävat efter ett urval med maximal variation, kopplat till informanternas arbete med IAS (Bryman 2011), det vill säga att vi har velat träffa informanter som använder IAS i olika typer av utredningar och med olika mycket erfarenhet av att använda metoden. Vi valde dock att inte kontakta någon som arbetar med IAS i adoptionsutredning eftersom ett sådant arbete har ett annat regelverk och ligger längre ifrån vad socionomer vanligtvis arbetar med. Vår ursprungliga tanke var att inte bara intervju socialarbetare som använder metoden själva utan också socialarbetare som enbart fattar beslut utifrån resultatet. Vi fick dock inget gensvar när vi skickade ut förfrågan till denna gruppen. Att täcka in även deras perspektiv i resultatet hade kunnat ge en större tillförlitlighet av studien.

Tillvägagångssätt

Vårt mål var att personligen träffa våra intervjupersoner för att kunna ha ett mer djupgående samtal och en möjlighet att skapa bättre kontakt med informanterna, samt att kunna inkludera gester, mimik och kroppsspråk i intervjuerna. Sex av intervjuerna är gjorda på informanternas arbetsplatser. Vår tanke med detta var dels att underlätta för informanterna rent tidsmässigt men också att en intervju som är förlagd på arbetsplatsen kanske underlättar associationer som gäller just arbete. En intervju har dock genomförts via telefon då denna informant var hemma för vård av barn dagen då intervjun var planerad. Informanten hade svårt att avsätta en ny tid för intervjun och därför valde vi att göra intervjun över telefon istället.

Eftersom vi utgår ifrån ett organisationsteoretiskt perspektiv i uppsatsen ansåg vi att frågor om implementering var relevanta för studien. Vi försökte därför även komma i kontakt med verksamhetschefer på arbetsplatser där IAS används. Det var dock bara en av de tillfrågade cheferna som ville delta i studien. Det slutliga urvalet blev således en verksamhetschef som inte själv är utbildad i metoden men som var delaktig i implementeringen och sex socialarbetare som är utbildade i metoden och använder den eller har använt den i sitt arbete.

Inställningen till IAS skiljer sig bland informanterna, vilket framkom redan innan intervjuerna. Några av dem har använt IAS mycket i flera år och är positiva till metoden medan andra har gått utbildningen, gjort några få intervjuer men sedan valt att inte längre använda metoden. Att bara intervju den ena eller den andra gruppen

hade antagligen gett ett annat resultat. Vi ansåg dock att båda perspektiven var relevanta för studien. Vårt syfte är inte att utvärdera om IAS fungerar eller inte utan att undersöka socialarbetares upplevelse av den - att upplevelsen skiljer sig mellan informanterna är således relevant för studien.

Etiska ställningstaganden

Vetenskapsrådet (2017) lyfter vikten av att hantera insamlat material med respekt för informanternas integritet. Alla informanter i studien har fått ta del av information om studiens syfte och bakgrund innan de tackat ja till medverkan. I informationen har det framgått att intervjun kommer att spelas in och transkriberas, att deras medverkan bygger på frivillighet och de när som helst kan avbryta sin medverkan och att uppsatsen efter att den blivit godkänd kommer att publiceras på en databas kopplad till Malmö Universitet. Allt material kommer att behandlas konfidentiellt, och vilka informanterna är ska inte gå att koppla till resultatet i uppsatsen. Efter att uppsatsen har godkänts kommer ljudfiler och transkriberingar från intervjuerna att förstöras. Även detta har informanterna informerats om innan sin medverkan.

Konfidentialitet

Alla intervjuer bygger på frivillighet och informanterna har informerats om att de kan dra tillbaka sin medverkan när helst under intervjun och fram till att vi går upp med uppsatsen för opponering. Alla namn och arbetsplatser har avidentifieras i texten och inte heller tecknats ner i transkriberingen. Beskrivningar av arbetsplatser som lätt kunnat härledas till den specifika arbetsplatsen har också utelämnats i redovisningen av resultatet. Ljudfiler och transkribering kommer förstöras efter att uppsatsen är godkänd.

Samtycke

Sex av sju informanter har skriftligt godkänt sin medverkan i studien och de villkor som finns vid medverkan. Informationsbrevet finns under Bilaga 1. Intervjun som gjordes över telefon är undantaget från detta, i det fallet läste författarna upp informationsbrevet och denna informant godkände muntligen vad som stod där, inspelning av detta finns. Alla informanter har godkänt att intervjun spelades in och har informerats om när inspelningen började och slutade.

Nyttjande

Informanterna har godkänt att uppsatsen kommer att publiceras på Malmö Universitets databas MUEP efter att uppsatsen är godkänd och att de då inte längre kan dra tillbaka sin medverkan. Alla informanter kommer att få ta del av den färdiga uppsatsen.

METODDISKUSSION

Förförståelse

En av författarna till uppsatsen har kommit i kontakt med IAS när hon arbetat som vikarie inom en verksamhet som använder metoden. Den andra författaren hade aldrig hört talas om IAS. Vi har diskuterat sinsemellan vad denna förförståelse kan ha för effekt på uppsatsen och strävat efter att ha en så objektiv ingång som möjligt i intervjuerna.

Arbetsfördelning

Författarna har tagit lika stort ansvar i arbetsprocessen. Vi har strävat efter att båda vara närvarande vid alla moment, i realiteten har detta dock inte varit möjligt fullt ut på grund av sjukdom och tidspress. De intervjuer där båda författarna inte har varit närvarande har ljudinspelningen lyssnats på tillsammans i efterhand för att lättare kunna skapa en gemensam förståelse och översyn av hur intervjun gick tillväga. Alla transkriberingar har gjorts av författarna och alla intervjuer har kodats och bearbetas av båda författarna. Vi har sett det som en styrka att vi varit två i processen, och att det kan styrka studiens tillförlitlighet att resultatet har analyserats av två personer (Bryman 2011).

Processen

Vi insåg tidigt att det inte finns särskilt mycket skrivet om IAS. Utöver Antonia Bifulcos studier i England och mer generella anknytningsteoretiska publikationer hittade vi ingen forskning på IAS i våra sökningar. Detta kom att innebära att inledningsfasen i arbetet snarare blev att bilda oss en uppfattning om diskussionen kring IAS och andra anknytningsmetoder än direkt insamling av material. Vi kontaktade Karin Lundén som är en av upphovspersonerna till IAS samt Anders Broberg och Per Granqvist som är forskare i psykologi och författare till böcker om anknytningsteori som används bland annat på socionom- och psykologutbildningar runt om i landet. Vi läste även forskning av John Bowlby, Mary Ainsworth, Mary Main och Antonia Bifulco, som samtliga har forskat på anknytning och/eller utformat instrument för att mäta anknytning. Vidare kontaktade vi anställda på Socialstyrelsen och Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd och bad om deras syn på IAS. De olika infallsvinklarna kring IAS bidrog till vår förförståelse och kan ha påverkat hur vi utformade intervjuerna. Först därefter började vi intervjua de som använder IAS.

Tillförlitlighet

De flesta informanter har vi kommit i kontakt med via deras chef. Vi skickade ut informationsbrevet och förfrågan om att delta i studien till chefer inom verksamheter där det kommit till vår kännedom att IAS används. Vi har också skickat ut en allmän förfrågan till verksamheter och kommuner där vi inte vetat om IAS används och frågat om så är fallet. Vi förstår att det kan påverka resultatet att informanternas chefer varit medvetna om att de gör en intervju om metoden, vi upplevde dock att de som hade kritiska åsikter kring metoden inte kände sig hämmade att delge detta.

Totalt deltog sju informanter i studien vilket är ett för lågt antal för att kunna göra några generaliseringar kring resultatet. De sju informanterna kom från fem olika verksamheter varav flera hade använt IAS även på tidigare arbetsplatser. Även det är ett för lågt antal för att kunna dra några slutsatser om att vårt resultat skulle gälla även för andra verksamheter. Vi kunde däremot se flera likheter i vad informanterna berättade om metoden. Att berättelserna lika ofta skiljde sig markant mellan informanter är också återkommande för andra större studier om standardiserade metoder bland socialarbetare, bland annat studier av Björk (2016) och Lundström och Shank (2013).

RESULTAT & ANALYS

Resultatet är baserat på sju intervjuer med socialarbetare inom fem verksamheter. Resultatet redovisas under fem teman som framkom under kodningen av materialet. Temana är *IAS roll i arbetsprocessen*, *Kan IAS användas med alla klienter?*, *De yrkesverksammas upplevelse av IAS*, *Införandet av IAS* samt *Konsekvenser*.

Informanterna

Namnen i figuren nedan är fingerade.

Informant

Verksamhet och användande av IAS

Emma	Arbetar inom öppenvård och familjebehandling. Har använt IAS också på tidigare arbetsplats.
Lotta	Arbetar på utredningshem, har lång erfarenhet av att arbeta med IAS, även på tidigare arbetsplats.
Sandra	Arbetar som chef på en verksamhet där IAS används. Är inte själv utbildad i metoden men var med under implementeringen.
Sherin	Arbetar som familjehemssekreterare i socialtjänsten. Använde IAS mycket för ett par år sedan men sällan i dagsläget.
Fatima	Arbetar i öppenvård. Har tidigare arbetat med barnavårdsutredningar och utredning av familjehem. Använder inte IAS i dagsläget.
Carina	Arbetar på ett privat företag som utför fördjupade utredningar och familjebehandling på uppdrag av socialtjänsten. Använder IAS om det efterfrågas.
Sonja	Arbetar på ett privat företag som utför fördjupade utredningar och familjebehandling på uppdrag av socialtjänsten. Använder IAS om det efterfrågas.

Tema 1 - IAS roll i arbetsprocessen

“Vi har ju två typer av uppdrag där jag jobbar nu. Antingen gör vi fördjupade bedömningar på uppdrag av socialtjänsten” berättar Emma. Då behöver socialtjänsten mer information än vad de kan samla in på egen hand genom sina utredningar “för att oron är så pass stor för barnen”. Den andra typen av uppdrag är intensiv familjebehandling, “när den vanliga öppenvården inte riktigt räcker till för de behöver mer stöd än vad dom kan ge”. I intensiv familjebehandling arbetar behandlarna mycket hemma hos familjen, vilket kan vara ett alternativ till en placering på institution. “Att placera dem på institution kanske är där man är idag eller att det är fullt på institutionerna, så kan man sätta in oss”. Emma har arbetat mycket med IAS på sin förra arbetsplats och har precis börjat använda IAS också på sin nuvarande - “Vi börjar med en kartläggningsfas och då tänker vi att vi kan göra IAS också”.

Carina och Sonja har ett liknande arbete, “Vi jobbar både med familjebehandling och utredning, och då är det intensiva utredningar på hemmaplan som vi gör” säger Carina, hon fortsätter “största delen är behandling, men i perioder är det väldigt mycket utredning. Och det är socialtjänsten som är våra uppdragsgivare.”. Hon berättar att socialtjänsten efterfrågar anknytningsstil när de ber om fördjupade utredningar och säger

“vi får ofta frågor om anknytning, anknytningskvalité, hur ser det ut i samspelet mellan föräldrar och barn? Vilka konsekvenser får det för barnet om det finns en oro i anknytningen? Så vi får ofta den typen av frågor i uppdraget när vi gör utredningar.”.

Lotta arbetar på ett utredningshem som också får klienter på uppdrag från socialtjänsten, även hon vittnar om att socialtjänsten ställer frågor om anknytningsstil. På frågan om klienten kan tacka nej till att genomgå IAS säger hon “Om de inte vill göra IAS så får vi ta en diskussion om det. Men det kommer att försvåra...” Hon fortsätter “för att vi kan inte svara på socialtjänstens fråga om vilken anknytningsstil har föräldern”. Lotta säger att det går att uppskatta anknytningsstil utifrån observationer, men att IAS är mer tillförlitligt “Vi kan se det här beteendet utifrån vår kännedom om olika anknytningsstilar och hur man betar sig och hur man reagerar, men vi kan inte säga att det är så.” Carina däremot hävdar att observationer är att föredra för att kartlägga anknytningsstil “Det är sällan vi upplever att det finns behov av IAS. Det är väldigt mycket som man kan säga ändå. För att vi är så mycket med föräldrarna, under så många timmar, under så lång tid.”. Även Sandra jämför IAS med att bara göra observationer och säger “Jag tycker vi behöver den typen av skattningar. Så att vi inte bara förlitar oss på våra egna ögon.”. Att Socialtjänsten frågar efter anknytningsstil kan ses ur Abbotts förklaringsmodell av socialt arbete (Liljegren & Parding 2010). Att vilja kunna kategorisera ett beteende eller problematik utifrån färdiga kriterier kan också förklaras utifrån att det underlättar dokumentation och ger en mer objektiv bedömning (Lundström 2012; Björk 2016) vilket stämmer överens med att Sandra tänker att skattningar gör att man inte bara förlitar sig på sina egna ögon - en subjektiv bedömning.

Sherin arbetar med att utreda eventuella blivande familjehem, hon utreder med andra ord familjer där det inte finns någon känd problematik. Hon berättar att hon använder IAS för att “få en känsla för paret eller personen kring anknytningsstil och hur den tänker och använder sig av sina stödjande relationer”. Det är viktigt att det tilltänkta familjehemmet har reflekterande förmåga, stödjande relationer och

kan *“dela med sig av bekymmer och svårigheter”*. *“Det tänker man ju är någonting som vi vill att våra familjehem ska göra med oss”* avslutar hon.

Liksom Sherin lyfter flera informanter att IAS ger mycket information om personen som man gör intervjun med *“vi ska använda den som en del i att få mer kunskap om föräldrarna som vi jobbar med”* säger Emma. IAS används för att kartlägga vilket stöd föräldrarna har runt sig och hur de förhåller sig till det stödet *“Alltså till exempel är jag en person som klarar mig bäst på egen hand eller behöver jag mycket stöd? Har jag lätt att lita på andra eller är det svårt för mig? Få svar på den typen av frågor”* förtydligar Emma. Lotta jämför resultatet av IAS med andra metoder som görs i syfte av att mäta socialt nätverk och säger att IAS inte bara visar vilket nätverk som finns utan också vilken kvalitet det har, *“om man har förtroende för den eller om man tar emot det stödet, som man har”*. Emma håller med och säger att IAS lägger vikt vid vad som sägs, inte bara att klienten faktiskt pratar med nära personer. *“Man ställer så pass mycket följdfrågor att man får ändå fram om den har uttryckt sina känslor eller inte.”*

Vi ville ta reda på hur den används i det praktiska sociala arbetet med barn och familjer: i vilka typer av ärenden, inom vilka verksamheter, i vilket skede av utredningen eller behandling, i vilket syfte och slutligen om det går att använda på alla klienter. I sin artikel *Ändrad styrning av välfärdsprofessioner - exemplet evidensbaserad i socialt arbete* (2010) analyserar Andreas Liljegren och Karolina Parding förändrade principer för styrning, administration och organisation av den offentliga sektorn inom ramen för NPM samt vilken inverkan det får på de professionella, i deras arbetssätt och relation till klienter (Liljegren & Parding 2010). Liljegren och Parding diskuterar förändrad styrning av socialt arbete genom evidensbaserad med hjälp av Abbotts delning av professionellt arbete i tre aspekter.

Abbott menar att professionellt arbete kan delas in i att *diagnostisera, att resonera* och att *åtgärda* (Liljegren & Parding 2010: 276). Den första aspekten, diagnosen (eller identifiering och klassificering av problemen), bygger på två processer - sammanställning och klassificering. Efter detta följer resonera - där yrkesutövaren resonerar om och drar slutsatser kring de observerade problemen, och till sist även behandling, där diagnosen och slutsatserna kan mynna ut en åtgärd *“utifrån bedömningar kring att maximera chansen att lyckas samtidigt som risken att misslyckas ska minimeras”* (Liljegren & Parding 2010: 276-277).

Om vi använder Abbotts modell på IAS kan vi se att det är en standardiserad bedömningsmetod som används i diagnos-delen av arbetet. IAS innefattar både sammanställning av relevant och icke-relevant fakta (exempelvis, information om respondentens bakgrund, relationer med omgivningen, förmågan att skapa och upprätthålla nära relationer) och matchning av resultaten mot ett särskilt klassificeringssystem (olika anknytningsstilar - *“attachment styles”*) med syfte att få någon sorts *“diagnos”* (problembeskrivning), som kan användas vidare som ett underlag för beslutsfattande.

Vilken roll IAS spelar i informanternas arbete varierar. På verksamheten som Sandra arbetar inom är IAS obligatoriskt för klienterna. *“Vi hade från början att det var valfritt. Men då tackade dom flesta nej till det. Och då tappar det lite, vi känner själva att, vi tycker ändå det är så pass viktigt, det är en så stor del av det vi utreder. Så därför gjorde vi den obligatorisk”* säger hon. Emma berättar att

“allting vi gör är frivilligt, vi säger inte att någonting är tvång. Men jag presenterar det som ett föräldrasamtal, och jag ser det så också, det är ett samtal av många”. IAS lyfts alltså fram som en del i utredningen eller behandlingen och görs med de flesta klienter, men det är inget problem om en klient skulle säga att hen inte vill. Sherin som arbetar som familjehemssekreterare säger att de själva väljer vilka metoder de använder i utredningarna. *“Alla intervjuer och samtal som vi kan ha inför en placering är bra. Man kan använda det som ett sätt att lära känna och i det bli stärkt i sin bedömning”* menar hon och tillägger *“här blir det mer som ett gallringsinstrument”* och förtydligar *“vi vill ju hitta familjehem, som är en bristvara, att vi kanske forcerar fram ibland för vi vill så gärna. Och det straffar sig också i slutändan”*. Enligt Fatima var IAS väldigt populärt för några år sedan inom hennes verksamhet men att det nu är sällan de använder den. Carina och Sonja säger att de helst inte gör IAS men att de kan göra den om socialtjänsten specifikt ber om det. *“Men den är inte efterfrågad”* säger Carina. Även Sonja håller med om att IAS var mer populär för några år sedan, *“det går ju mode i behandling också”* säger hon.

Att koda intervjun har informanterna också delade uppfattningar om. Sherin säger att hon känner sig osäker när hon kodar och är rädd att göra fel. *“Vi har ju inte gjort det så ofta så att vi har fått in liksom känslan av att jag behärskar både själva intervjun...”* säger Sherin och lyfter att det kan vara svårt att avgöra om man får ställa följdfrågor eller om man ska låta bli. Hon fortsätter *“och också det här att sen att koda materialet. Att det har inte varit helt lätt heller. Så att ja, det har funnits en osäkerhetskänsla i det.”*. *“Vi har uppfattat att vi har varit lite för snälla i vår kodning”* berättar hon förklarar att deras personalgrupp har kodat mer välvilligt än IAS upphovsperson de gånger hon bett henne att kontrollkoda. *“När vi skickade iväg, så gjorde vi vår egen kodning för att kunna jämföra. Och då kunde vi liksom dra slutsatsen att vi verkar ha en tendens att liksom att koda högre liksom än hon gör.”* Alla informanter som använt intervjun mycket säger att de i första hand kontrollkodar åt varandra inom arbetsgruppen och bara skickar materialet till upphovspersonen för att kontrollkodas i särskilda fall då de är osäkra. *“Ibland om jag gör en intervju och jag känner mig väldigt osäker på kodningen, för det är inte alltid så lätt liksom. Så kan jag skicka det till henne, och så dubbelkollar hon. Så att man får en second opinion”* säger Emma. Sandra problematiserar att upphovspersonerna till IAS gärna vill kontrollkoda alla intervjuer som görs. Hon menar att hela syftet med en standardiserad metod - effektivitet och objektivitet (Björk 2017) faller om det ändå bara är få personer som kan använda den fullt ut.

Skillermark (2018) såg i sin studie att handledning och möjlighet att diskutera de standardiserade metoder som de använde i arbetet var något som de yrkesverksamma efterfrågade i större utsträckning. Flera informanter i vår studie lyfter vikten av att få diskutera resultatet av kodningen med andra kollegor för en ytterligare bedömning. Emma sa också att hon på sin förra arbetsplats ofta diskuterade metodens för och nackdelar med en kollega där. Fatima berättar att de i implementeringen av IAS hade handledning med Karin Lundén, som höll i utbildningen. Fatima menade att detta var givande. Samtidigt saknade hon en mer kritisk hållning till metoden på dessa handledningstillfällen, likt det Skillermark (2018) uppmärksammade i sin studie. Vi ser dock utifrån vårt resultat att informanterna ofta reflekterar över problematiserar IAS själva, även om de inte har möjlighet att göra det i grupp.

Utifrån resultatet i studien kan sägas att hur säker man känner sig med att använda IAS hänger ihop med hur man har använt den. Flera lyfter dock att det finns utrymme att tolka fel och att det är viktigt att vara fler än en som kodar intervjun. De flesta tycker dock att det räcker med att kontrollkoda inom arbetsgruppen, att det oftast inte är nödvändigt att skicka intervjun till upphovspersonerna.

Två av informanterna berättar att de tar in utomstående för att transkribera intervjuerna, ofta socionomstudenter som anställs för att göra detta. *“Annars hade vi aldrig kunnat genomföra det”* säger Sherin och menar att IAS tar så pass mycket tid att de inte skulle hinna göra det inom ramen för sin arbetstid om de inte tog in någon annan för att utföra transkriberingen. Om transkriberingen säger Fatima *“Det tar ju flera timmar. Och det har ju inte handläggare och familjehemssekreterare idag”* och håller med om att det varit nödvändigt att ta in någon utomstående för att kunna göra intervjun. Båda säger att de som transkriberar inte är utbildade i IAS.

Enligt Denvall och Johansson (2012) och Björk (2017) är syftet med att använda standardiserade metoder att öka effektiviseringen och att kunna mäta och följa upp resultat. Ändå säger många informanter att IAS inte är effektiv och att resultatet tolkas på olika sätt. I alla intervjuer vi har gjort har vi lyft frågan om standardiserade metoder ska ses som ett verktyg att mäta och kunna jämföra utfall eller om det ska användas som en verktygslåda där den professionella gör bedömningen av vilken metod som är bäst att använda på vilken klient. Informanterna har inte haft en gemensam ståndpunkt i den frågan, i vissa fall har de själva en tudelad uppfattning. Syftet att använda IAS varierar mellan informanterna och en del informanter menar att syftet också kan variera mellan klienter. Andra informanter har ett mer systematiskt användande av IAS och gör IAS på alla klienter. Björk (2016) menar att metoder som inte används systematiskt inte kan ge ett garanterat resultat. Samtidigt lyfter han att en strävan efter ett helt systematiskt användande utan anpassning inte är realistiskt i socialt arbete. Detta perspektivet lyfter också informanterna. De som är negativt inställda till IAS säger att metoden är fyrkantig och oflexibel och kan skada relationen med klienten eller placera klienten i fack hen inte känner sig bekväm i. De som är positiva till IAS ser metoden som en insats som hjälper klienterna att förstå sig själva. Detta skulle kunna tolkas som att ju mer anpassning som görs av metoden desto bättre utfall får den. Vilket i sig går emot grundtanken om standardiserade metoder (Björk 2016).

Tema 2 - Kan IAS användas med alla klienter?

Vi frågade bland annat hur det fungerar att göra IAS med tolk och om metoden tar hänsyn till kulturella skillnader. Flera informanter har erfarenhet av att göra IAS med tolk, men deras upplevelse av det skiljer sig. *“Det är ingen bra ide att göra med tolk, därför att där är det så många möjligheter till missförstånd”* säger Carina. *“Tänk om man inte förstår riktigt frågan”* fortsätter hon, *“översätter man det rakt upp och ner vad vi säger, så svarar de naturligtvis på det tolken har översatt. Och det missförståndet däremellan kan vi aldrig fånga upp.”* Emma berättar om sitt tillvägagångssätt för att undvika att det sker missuppfattningar vid användandet av tolk. *“Jag tycker det är väldigt svårt att jobba med tolk”* börjar Emma, *“Jag brukar göra är att jag bokar in tolken, 20 minuter till en halvtimme innan intervjun ska börja och så går jag igenom vissa viktiga begrepp och ser till att personen verkligen förstår vad det är han eller hon ska översätta”*. Hon tillägger att det inte alltid är populärt hos tolkarna, att de kan känna sig kränkta över att hon *“utbildar”* dem.

“Jag är ganska sträng med tolkarna” säger hon. Hon berättar vidare att hon sedan ger tolken en upplaga av intervjun och ber hen följa med i texten. *“Men för mig är det viktigt att det ska bli rätt”* poängterar Emma och lyfter exempelvis *“begreppet anförtro, som används om och om och om igen. Om det blir fel så blir ju hela intervjun fel”*.

Emma berättar vidare att hon placerar tolken bakom sig, så att hon inte ser tolken, *“jag vill se personen jag pratar med”*. *“Sen har jag haft bra tolkar, så skriver jag alltid ner det, så jag kontaktar samma, så jag har en liten lista med tolkar som jag tycker är bra”* avslutar hon. Lotta berättar om ett liknande tankesätt kring att använda tolk och säger att *“känner man att man inte har en bra tolk, så får man avbryta det helt enkelt.”* Lotta håller med om att det försvårar processen att använda tolk, men att hon ändå tycker att det fungerar. Sandra, som arbetar som chef på en verksamhet där IAS används lyfter att den som utför intervjun blir extra viktig vid användandet av tolk, dels för att gå igenom intervjun med tolken men att den också måste fråga sig själv *“Hur tror jag att den här personen förstår det?”* när intervjun kodas.

Att språkliga begränsningar inte är det enda som försvårar IAS lyfter flera informanter. *“Om det för föräldern är svårt i vardagen att kommunicera, oavsett språk, utan det här med att förstå varandra. Då kan man inte göra IAS, det funkar inte”* säger Sandra. Personer med intellektuella funktionsnedsättningar och med psykosjukdomar är två exempel på situationer som kan försvåra användandet av IAS. Personer som genomgår trauman eller som är under stor stress är andra. Flera lyfter dock att de på utbildningen fick intrycket att IAS fungerar att göra på alla personer, oavsett psykisk hälsa eller livssituation. Lotta, som använt IAS i över tio år håller med om detta. *“Jag tror att det kanske har varit en eller två gånger, när jag efteråt har sagt att det här kan jag inte koda”* och poängterar att rent generellt gällande anknytningsteorin så spelar det ingen roll vilken diagnos man har eller vilken funktionsnivå man ligger på, *“du har ju någon form av anknytningsstil”*.

Flera informanter lyfter att IAS marknadsförs som en metod som kan användas på alla klienter oavsett situation. En informant håller med om detta, de andra sex menar att det finns klienter och situationer där de har gjort bedömningen att IAS inte är lämplig eller inte hade fungerat. Røvik (2002) menar att ett koncept som sprids som en universallösning för alla organisationer är vanligt förekommande bland metoder och modeller som säljs in till offentliga organisationer idag. Vårt resultat följer snarare hur Björk (2016) beskriver standardiserade metoder. Individuella anpassningar görs hela tiden. Björk (2016) menar dock att det inte nödvändigtvis ska ses som något negativt.

Tema 3 - De yrkesverksammas uppfattning av IAS

Ett argument som informanterna lyfter som en positiv aspekt av standardiserade metoder är att det möjliggör för att kunna utvärdera och forska på socialt arbete. Ett annat är att standardiserade metoder ger en mer objektiv bedömning. Informanten Sandra säger exempelvis att skattningar behövs för att inte bara lita på sina egna ögon. Dessa två argument hänger ihop med EBP överlag - att beslut ska fattas på vetenskaplig evidens och inte på en subjektiv tolkning (Bergmark & Lundström 2006; Björk 2016), men används metoderna för att de fyller ett syfte för klienten eller för att de underlättar mätbarhet, dokumentation och utvärdering? Skillmark

(2018) menar att den generella uppfattningen är att mätbarhet är önskvärt inom socialt arbete och att det påverkar hur man pratar om standardiserade metoder inom verksamheterna.

Enligt Tom Christensen et al. (2005) är en rationaliserad myt ett legitimerat recept på hur man bör utforma avsnitt eller delar av organisation. Myter presenteras som effektiva redskap som organisationer kan använda för effektiv måluppfyllelse. Att myten är rationaliserad innebär, skriver Christensen med flera att *”det med hjälp av vetenskapsliknande argumentation skapats bevis för att den är ett effektivt medel för att uppnå särskilda organisatoriska mål”* (Christensen et al 2005: 77). Vi har valt att betrakta IAS som en rationaliserad myt eller snarare en del av den större myten om standardiserade bedömningsmetoder som ett sätt att öka organisationens legitimitet. Metoden presenteras som en effektiv och väl beprövad lösning på de problem som de yrkesverksamma, som jobbar med barnavårds- och familjehemsutredningar står inför. Därför anser vi att det är viktigt att granska hur metoden uppfattas av de som använder den i sitt arbete, i vilket syfte de använder den samt vilken resultat de förväntar sig få.

Uppfattningen om IAS roll i arbete samt beskrivningarna av metoden varierar. Emma, som arbetar med fördjupade familjeutredningar samt familjebehandling, betraktar IAS som en del i kartläggningen. Hon berättar: *”Vi ser den som ett bra verktyg att få mycket information på ganska kort tid”* och påpekar att *”för mig är inte IAS någonting som är viktigare eller större än andra samtal, än att göra nätverkskarta eller livslinje”*. Emma använder IAS främst för att få veta vilket stöd personen i fråga kan få i sitt föräldraskap och hur denna relaterar till andra (om man kan ta emot stödet eller ej).

Lotta arbetar med barnavårdsutredningar, hon påpekar flera gånger att IAS är *”ett verktyg”*, *”ett bra komplement till utredning”*, *”en viktig del av pusslet”* samt *”ett sätt att ta fram den vuxnes anknytningsstil”*. Dessutom poängterar hon att hon ser IAS som ett bra sätt att få *”föräldern att förstå varför saker är som de är”* och att *”hjälpa de vuxna att förstå sig själv”*. Lotta understryker att *”jag ser inte IAS som om man stämplar någon, jag ser det mer som en hjälp till förändring”*. Lotta menar att det går att mäta de vuxnas anknytningsstil, men hon poängterar också att *”det inte säger hur du är som förälder”*.

Sandra ser IAS som ett sätt att bekräfta de uppfattningar av familjen som utredarna redan har fått genom observationer och andra samtal samt att förklara det som framkommit i observationerna. *”Vi använder den som en typ av skattning, ett tillägg till observationerna. Så det blir ett verktyg som kan säkerställa – är vi inne på rätt spår?”*. Sandra har samma uppfattning som Lotta om att IAS är *”ett verktyg i förändringsarbete”*. Hon säger *”Många föräldrar ser ju faktiskt detta som lite av insats för dem. Där de förstår saker och ting om sig själv”*. Sandra lägger stor vikt vid anknytningsteori och är övertygad att *”förälderns anknytningsstil påverkar barnets anknytningsmönster”*.

Sherin och Fatima, som båda arbetar med familjehemsutredningar, har skilda uppfattningar av IAS. Sherin uppfattar IAS som ett gallringsinstrument som kan användas för att *”få en känsla för paret eller personen kring anknytningsstil och hur den tänker och använder sig av sina stödjande relationer, om den anförtror sig”*. Hon säger att *”man kan använda det som ett sätt att lära känna och i det bli*

stärkt i sin bedömning: är det möjligt för det tilltänkta barnet att få det bra och hur blir det samarbetet då”.

Fatima däremot är ”lite skeptisk” och ”fundersam” kring IAS, och uttrycker sitt tvivel kring dess legitimitet. *”Det är absolut ett verktyg men det är väldigt farligt att bara förhålla sig till detta. Jag upplevde att man förlitar sig väldigt mycket på det. Det är en kompass för många”,* vilket hon anser vara problematiskt av flera anledningar. *”De föräldrar som utreds, de är ju lite på sin vakt och kanske inte alltid vill eller kan berätta hur de känner och tänker. Är skeptiska mot socialtjänsten”.* Fatima är även bekymrad över att IAS enligt henne kan användas för att bekräfta förutfattade meningar kring familjen. *”...Är man själv inriktad på ett LVU så har jag uppfattade det som att då är ju inriktningen sådan att man försöker att hitta de bitarna som passar för att man kan göra ett omhändertagande”.*

Carina och Sonja som arbetar med fördjupade familjeutredningar på uppdrag av socialtjänsten, berättar att de har slutat använda IAS på grund av osäkerhet kring metodens effektivitet. Sonja uppfattar metoden som *”ganska stereotyp i sin utformning”* och säger att *”den har inte hängt med i tiden”* både när det gäller det språkliga utformningen och frågornas innehåll. Carina tycker att *”det är lätt att den typen av material blir moraliserande och dömande”* samt påpekar att man måste hantera resultatet med försiktighet för att *”om man inte vet vad ska man göra med svaret, då kan det ju fälla en familj fullständigt (...)* Och det är en stor fara när man tittar förblindat på ett resultat och inte har förstånd att använda det på ett korrekt sätt”. Hon tillägger: *”Vi kan säga att vi inte är så förtjusta i att göra den. Vi för inte fram ett förslag att göra den, när vi får frågan om fördjupad anknytning”.* Däremot bekräftar informanterna Carina och Sonja att uppdragsgivare ofta efterfrågar information som är förankrad i anknytningsteori:

”Vi får ofta frågor om anknytning, anknytningens kvalite, hur ser det ut i samspelet mellan förälder och barn, vilka konsekvenser får det för barnet om det finns en oro i anknytningen”.

Emma säger att hon inte vet om metoden är evidensbaserad och antar att man *”har testat den främst på familjehemsföräldrar”.* Sandra är medveten att metoden inte är det och uttrycker sin osäkerhet kring det:

”Jag tänker när metoden är beprövad eller beforskad, då kan man med säkerhet säga att man vet att det stämmer. Då blir det mycket enklare att föra fram en metod, för att liksom ”detta vet vi med säkerhet”. Vi blir kraftfullare i det. Och här måste vi tänka på att det finns en faktor som vi kanske inte har full koll på. Och det måste vi ha respekt för. För vi utsätter någon, en förälder, för något, för en stor grej. (...) Det hade varit mycket skönare för mig att kunna säga: ”det här, IAS, det vet vi”. Annars går det alltid att ifrågasätta. Eftersom metoden inte är beprövad fullt ut”.

Även Sherin är osäker om metoden har någon anknytning till forskning. Hon berättar: *”Jag vet inte riktigt. Jag vet att de förde fram att den var liksom beforskad, men att det inte var gjort här i Sverige”.* Att forskningen bakom IAS inte är gjord i Sverige lyftes av flera informanter och en del problematiserade om det kunde påverka utfallet av metoden. Socialt arbete är kopplat till en social kontext som kan se olika ut i olika länder, ett perspektiv som också lyfts av Hydén (2008).

Informanterna Carina och Sonja har uppfattningen att metoden saknar tillräcklig anknytning till forskning och att detta behöver problematiseras. Sonja påpekar att bristen på kunskap kring metoden kan få konsekvenser för klienter: *“när man inte riktigt säkerställer att kunskapen finns, när man gör sån här utbildningssession som Karin och Kerstin då har gjort, då har man inte säkerställt också att användandet av materialet sedan blir gjort på ett korrekt sätt”*.

Lotta som är däremot säker på att metoden har en tydlig anknytning till forskning, hänvisar till Bifulco och uttrycker själv önskan att forska vidare på användandet av IAS i det svenska sammanhanget. Sonja lyfter att standardiserade metoder i sig kan vara ett sätt att kunna forska på socialt arbete, hon tänker att de fyller ett viktigt syfte men inte ska användas oreflekterat.

Alla informanter är positivt inställda till användning av evidensbaserade standardiserade bedömningsmetoder i arbetet. Lotta pratar om det sociala arbetets strävan efter en status av ett akademiskt yrke: *“Därför tror jag att man sökt inom socialt arbete efter saker som kan vara evidensbaserade, något som är mätbart”*. Sherin har samma uppfattning:

“Att få mer vetenskap och att kunna forska på de metoder som vi använder är till hjälp i vårt arbete på lång sikt. Då tänker jag att de här manualstyrda sätt är bra. Det är lättare att mäta eller liksom kunna utvärdera. Och det går att jämföra”.

Vad Lotta och Sherin säger kan beskrivas som att standardiserade metoder införs i verksamheten i syfte att kunna mäta och utvärdera och sedan används i verksamheten för att kunna mäta och utvärdera - själva utvärderingen blir det primära målet med metoden. Detta går att jämföra med att Skillmark (2018) skriver att studerandet av standardiserade metoder påverkas av bilden att socialt arbete ska sträva efter att bli mer standardiserat.

“Att jobba manualstyrt kräver en god kompetens” säger Sonja och menar att ofta kanske folk tycker att det är tvärt om *“har man bara en manual behöver man inte kunna så mycket”*. Men att arbeta utifrån en manual ställer höga krav på den yrkesverksamma menar hon - för att kunna se både styrkor och risker med att använda just den metoden. Vidare säger hon att valet att använda en metod måste vara för att den bedöms vara det bästa i den situationen, inte för att *“nu har kommunen bestämt att alla ska jobba med detta”*.

Fyra av sju av våra informanter anser följaktligen att IAS är ett effektivt redskap som på något sätt kan bidra till deras arbete och underlätta måluppfyllelse. Samtidigt är de flesta inte säkra på metoden är vetenskapligt utarbetat och knuten till forskning. Detta leder oss tillbaka till två definitioner av rationaliserade myter, som vi presenterade i kapitlet Teori. *“Myt är en kollektiv trosföreställning som man tilltror utan att man vet dess sanningshalt”* (Tengblad 2006:12) och *“myt är en icke-vetenskapligt baserat tro på att organisationsrecept är vetenskapligt och rationellt utarbetat”* (Christenson et al. 2005: 77). Båda dessa definitioner korrelerar väl med den information som vi har fått av våra informanter. Carina och Sonja beskriver även IAS med ordet “mode”, och Sonja påpekar att *“Det går ju mode i behandling också”* och reflekterar kring att IAS var populär en period och att många verksamheter gick sen gick över till en annan metod.

I artikeln *Mot en evidensbaserad praktik?– Om färdriktningen i socialt arbete* (2006) jämför Bergmark och Lundström EBP med kameleontiska organisatoriska moden inom den offentliga sektorn. Det faktum att nya begrepp och praktiker får spridning inte alltid betyder att de representerar en gemensam praktik, och i ännu lägre grad att dessa metoder faktiskt håller vad de lovar (Bergmark & Lundström 2006: 110). Det kan handla om en sorts anpassning till normativa krav från omvärlden utan att verksamheten och dess arbetssätt faktiskt förändras. Bergmark och Lundström påpekar att “*EBPs legitimitet karakteriseras i många stycken av att det utgör en sorts normativ projektion av förväntningar på framtiden, en legitimitet baserad på en potential snarare än faktisk resultat: legitimitet via det som skulle kunna vara fallet*” (Bergmark & Lundström 2006: 110). Vi anser att IAS kan vara en del av denna rationaliserad myt, en återspeglning av strävan att finna “moderna”, “vetenskapliga” och “rationella” sätt att mäta det omätbara - exempelvis kvaliteten på mellanmänniska relationer.

Tema 4 - Införandet av IAS

I alla våra intervjuer har vi försökt att ta reda på hur och när IAS infördes i verksamheten. Flera av våra informanter svarade att de inte vet, men andras svar ledde oss till tanken att IAS spridning liknar på många sätt det mönstret enligt vilket de rationaliserade myterna sprids. Utifrån resultatet har vi kunnat se att IAS är mest uppskattat och används mest systematiskt på verksamheter där metoden implementerades med ett tydligt syfte eller för att fylla ett visst behov. I verksamheter där IAS infördes som ett komplement eller utan att personalgruppen förstod syftet har metoden inte fått samma genomslag. I sin artikel “*The Secrets of the Winners: Management Ideas that Flow*” beskriver Røvik (2002) hur organisationsrecept etableras och sprids (Røvik 2002). Utifrån ett instrumentellt perspektiv skulle man kunna anta att de populäraste recepten är de som är mest effektiva för att uppnå organisationens mål (Christensen et al 2005). Røvik (2002), som följer den nyinstitutionella tankegången, hävdar att det bara stämmer i mindre utsträckning.

Hans undersökning visar att utbredda koncept har sju gemensamma egenskaper, som kan förklara dess spridning: social auktorisering, universalisering, produktivering, tidsmarkering, harmonisering, dramatisering och individualisering (Røvik 2002). Trots att Røvik i sin studie riktar sin uppmärksamhet mot de större managementkoncepten (målstyrning, medarbetarsamtal, total kvalitetsledning) kan denna förklaringsmodell användas för att förklara etableringen och spridningen av IAS, som vi valt att betrakta som en mindre “delmyt”.

Røvik skriver att recepten får spridningskraft som följd av *social auktorisering*, det vill säga att man knyter dem till välkända och framgångsrika organisationer, teorier eller enskilda personer (Røvik 2002). IAS får sin spridningskraft genom att “*rida på den prestigefyllda anknytningsteorin*”, som Pehr Granqvist, psykolog och forskare vid Stockholms universitet, uttryckte det i en skriftlig kommentar till oss (Granqvist, mejlkorrespondens 2018-11-29). En annan framgångsfaktor är *universalisering*, det vill säga att receptet framställs som ett universalmedel, som (i detta fall) kan användas inom alla relevanta organisationer och på alla typer av klienter, oberoende av deras status, etnicitet, klass, kognitiv funktion och så vidare.

IAS är även ett bra exempel på framgångsrik *produktivisering* av konceptet, det vill säga transformering av en generell ide till en produkt som i konkurrens med andra

koncepten kan fånga uppmärksamhet och bli efterfrågad (Christensen et al. 2005; Røvik 2002). Dessutom, enligt flera av våra informanter (se Tema 4), finns det förväntningar inom organisationer att IAS kommer att ha *harmoniserande* verkan, det vill säga att den hjälper att lösa vissa konflikter, som finns mellan de yrkesverksamma och klienterna.

Christensen et al. skriver att rationaliserade myter ofta har en oklar historia, det är svårt att datera dem och identifiera deras ursprung (Christensen et al. 2005). Det stämmer delvis med den information som vi har fått från våra informanter. Flera av dem vet inte hur och när IAS implementerades på verksamheten. Men flera berättar att IAS infördes med ett tydligt syfte. Lotta sökte sig till sin nuvarande arbetsplats för att hon tilltalades av arbetssättet, att de gjorde djupgående utredningar, och uppskattade att de använde IAS. Hon var också drivande i införandet av IAS på sin tidigare arbetsplats (som var en av de första i Sverige att ta in IAS som metod). *“Vi väldigt mycket placeringar på institution. Och det kostade mycket pengar och familjerna fick lämna kommunen”* inleder hon. Då fick de i uppdrag att undersöka vad deras kollegor saknade för att besvara socialtjänstens frågor. *“Och det var det, just samspel och anknytning, det var det man inte kunde inom socialtjänsten att få fram”*. Till följd av detta åkte hon och en kollega till London och utbildades i IAS hos Bifulco.

Sandra arbetade som chef redan under införandet av IAS på sin verksamhet. *“Det har tagit ganska lång tid att implementera”* berättar hon, *“de som gick utbildningen tyckte det var jätteintressant och spännande, men för övrig personalgrupp så... det blev inte riktigt begripligt.”* *“Nu är det ju väl implementerat, det är inget konstigt i verksamheten, utan detta är ett verktyg vi använder, vi ser också liksom värdet av det”* avslutar Sandra. Carina säger att de såg IAS som ett bra komplement till sin verksamhet *“Det var nog gemensamt för att vi började med det här med utredningar och vi tänkte att vi behövde fördjupa oss ytterligare. Vi är ju Marte Meo terapeuter och familjeterapeuter, och då tänkte vi att vi behöver någonting till. Och i den vevan var IAS väldigt populär.”*

Flera informanter säger även att IAS kom i *“rätt tid”*, då det fanns ett stort behov av effektiva lösningar med rötter i den populära anknytningsteorin. Røvik skriver att ett recept måste utvecklas eller lanseras vid den tidpunkt då det representerar den bästa möjliga lösningen på problem som då dominerar inom organisationen (Røvik 2002). IAS, enligt Sonja, kom vid rätt tillfälle, hon resonerar kring att Kälvestenintervjun var ganska gammal och att många verksamheter ville ha något nytt, vilket hon tror bidrog till IAS snabba spridning och etablering. Sen kom den nya Kälvestenintervjun och då var det många som gick tillbaka till att använda den. Även Sherin lyfter att verksamheten hon arbetar på gick över från IAS till nya Kälvesten när den kom.

Liksom Christensen et al. (2005) och Røvik (2002) skriver så vilar hela mytbegreppet på att myten ska uppfylla modernitetsnormer. Att informanterna säger att IAS var populär för några år sedan och kom i *“rätt tid”* är också intressant med perspektivet att flera av informanterna nu säger att metoden känns omodern, att den inte uppdateras och att den inte speglar det moderna samhället. Flera kritiserar att digital kommunikation ses som mindre känslomässigt nära enligt metoden och att språket känns omodernt och reproducerar konservativa normer. Man kan fråga sig om IAS håller på att spela ut sin roll och om en ny myt har fått genomslag i IAS ställe.

Tema 5 - Konsekvenser

Eftersom både det praktiska användandet av IAS och i vilket syfte den används skiljer sig mellan informanterna finns det också olika uppfattningar om vilken roll resultatet spelar för klienten. Alla informanter är överens om att IAS ger mycket information, även om en del tänker att den informationen går att få fram på andra sätt också. Inte helt förvånande går också att konstatera att ju mer informanten tror på metoden desto mer tilltro läggs också resultatet som framkommer. Lotta säger *“jag kan säga att till 99% så är föräldrarna med, de känner igen sig”*, hon menar också att resultatet ofta blir en hjälp för föräldrarna att förstå sig själva. Hon använder resultatet för att validera föräldrarna men också för att visa på vad de behöver arbeta med. *“Viktigt är att ta bort skuld, om man då tänker när man har fått en ambivalent anknytningsstil, så kan man säga att det är inte konstigt att du har fått denna ambivalenta stilen för att de här erfarenheterna gör att du inte kunnat göra på något annat sätt.”*

Lotta fortsätter *“Föräldrarna brukar uppskatta det att bli synliggjorda, de blir bekräftade, men också att man säger att det inte är kört utan att här kan vi jobba och nu har vi verktygen och vi vet vad vi behöver göra.”* avslutar hon. Sandra håller med om resonemanget och säger *“många föräldrar ser ju faktiskt detta som lite av en insats för dem. Där de förstår saker och ting om sig själv”*. Hon tänker också att resultatet är bra att ha med sig i det vidare arbetet för att föräldrarna ska veta vad de behöver jobba med, men lyfter också att hur föräldrarna tar emot resultatet säger något om vilken inställning de har till behandlingen. *“Det blir också ett verktyg i förändringspotentialen lite. Hur tar föräldern till sig det här? Hur tittar man på det? Blir man nyfiken på det här?”*

Fatima upplevde att IAS användes för att försvara resultatet av utredningen för föräldern. Hon lyfter till exempel om bedömningen gjordes att ett omhändertagande var nödvändigt användes IAS för att förklara det och säger *“Man trycker ju lite på det här “vad kan du ge och erbjuda när du själv uppvisar den här anknytningsstilen?”*. Hon berättar vidare att resultatet sällan togs emot bra av föräldrarna. *“De blev ju väldigt förtvvlade många av dem”* och att klienterna ifrågasatte resultatet, *“Är det det här ni hänger oss på?”* minns hon att någon sa. Överlag tänkte Fatima att när hon använde IAS skadade det ofta relationen mellan klienten och socialtjänsten mer än vad hon upplevde att metoden tillförde.

Sherin har erfarenheter av både negativt och positivt mottagande och menar att *“man måste vara varsam i hur man ger tillbaka den här intervjun då. Det är också en konst. Så att det inte blir tokigt.”* men tänker att resultatet kan vara behjälpligt för klienterna. Å andra sidan, menar hon är klienterna hon möter när hon utreder familjehem medvetna om att de kommer bli granskade. *“Vi försöker tona ner det”* säger hon *“Att inte ge uppdrag som familjehem betyder inte att ni på något sätt är inte väl lämpade som föräldrar. Utan det handlar ju om att man tillför ytterligare ett barn i ett redan fungerande familjesystem och det vet vi medför utmaningar eller påfrestningar.”*

Emma säger att hon inte återger resultatet till klienten på det sättet som det egentligen är tänkt. *“Det blir ju mycket fokus på att hitta rätt stil, och jag tänker, det är ju, alltså för mig är det ju viktigt att man får rätt stil, men sen tycker inte jag att när man presenterar resultatet, att i vare sig skrift eller till personen som man*

har haft intervjun med att det är där man ska lägga fokus.” Istället undviker hon att prata om vilken anknytningsstil en person har och lägger vikten på vad det innebär. “Du är en person som har svårt att anförtro dig till andra, du undviker nära relationer på grund av...” för att hon tänker att det är informationen som kan hjälpa klienten. “Inte säger att du har en undvikande anknytningsstil som blir en stämpel liksom” och lägger till “...det blir ju som en diagnos.” Hon lyfter också att hon är kritisk till att socialtjänsten överhuvudtaget efterfrågar anknytningsstil på det sättet. “Tänk om det då kommer fram att du har en otrygg anknytning som förälder, så kan man ju kanske dra slutsatsen att då blir anknytningen med ditt eget barn dåligt. Men den slutsatsen kan vi aldrig dra.” säger Carina och fortsätter:

“det finns faktiskt barn som blivit omhändertagna på de grunderna. Och det är ju oerhört olyckligt. Det betyder inte att barnet kanske skulle bo hemma, det betyder bara att man inte får dra för stora slutsatser av den typen av intervjumaterial.”

Sonja håller med och menar att IAS inte kan användas som ett facit “utan det är ett underlag för vidare arbete”. Carina berättar dock att själva återgivandet är svårt ibland, hon menar att oavsett hur det tas emot oavsett om klienten protesterar, håller med eller känner igen sig eller inte förstår så “det stannar ju på något sätt där, just för det blir en leverans av någonting” “...någon slags beskrivning av en som ändå inte är så omfattande”. Det kan bli svårt att komma vidare från det, tänker hon.

Alla informanter vi har träffat menar dock att när de använder IAS är det en del i en större utredning och att inga beslut fattas med bara IAS som underlag. Frågan lyfts om hur det fungerar när det inte är samma person som gör IAS som sedan fattar beslut, men de flesta vittnar om tilltro till kollegor och menar att de tror att socialsekreterare som fattar beslut “är bra på att ta in hela bilden”. “Vi föreslår alltid en insats, så vi lämnar inte det bara öppet, utan vi skriver alltid förslag på insats till den här familjen, och syftet med varför vi föreslår det vi föreslår.” lyfter exempelvis Carina. “Vi skriver ju vår bedömning och den bedömningen är något som socialtjänsten tar hänsyn till. Så det är inte socialtjänsten som enbart själva fattar beslut utan det är ett samarbete utifrån var vi har gjort, vår utredning” säger Lotta.

Samtidigt säger Fatima att hon varit med om att IAS använts för att bekräfta en redan förutfattad mening om familjen, till exempel när ett omhändertagande har varit aktuellt. Hon tänker då att IAS har använts ofiltrerat och som ett maktutövande. “Vi har ju en makt, vi som är utredare, vi sitter med en enorm makt. Och den kan ju faktiskt missbrukas på olika vis, som jag sa innan att man kan utifrån information man får välja ut och sortera för att man ska få igenom det”. Hon fortsätter “man ska göra ett LVU då går det ju inte att, vad jag fick till mig, att framhålla för mycket av det positiva, utan man ska gå på den linjen man har. Och där är även IAS ju.”

Enligt Lundström och Shank (2013) är en av de största farhågorna med att använda standardiserade metoder att de ska påverka klientkontakten negativt, vilket till viss del också bekräftas i vår studie. Fatima lyfter flera gånger att en redan skeptisk inställning till socialtjänsten kan försämrats ytterligare av att göra IAS. Hon menar också att klientens inställning till socialtjänsten står i direkt påverkan till hur hen svarar på frågorna. Lotta och Sandra håller inte med utan menar att IAS istället

bidrar till att klienten lättare förstår sig själv och sina beteendemönster - att IAS rent av ofta ses som en insats av klienten.

SLUTDISKUSSION

IAS kan betraktas som en myt, eller delmyt, som säljs in till verksamheter i en forskningsanknuten och vetenskaplig förpackning för att förbättra och effektivisera organisationen. Detta lyfter informanterna främst när vi frågar dem om utbildningen och hur IAS framställdes då. Flera informanter menar att IAS har positiva effekter på deras arbete. Vårt resultat visar dock att hur IAS används av våra informanter skiljer sig även om IAS har en tydlig manual för hur metoden ska användas. Användandet skiljer sig dels kopplat till vilken utredning som görs, men också i hur resultatet återkopplas till klienten och vad socialarbetaren tänker att resultatet innebär. I IAS finns inga frågor om föräldraskap, men en del av våra informanter menar att IAS säger mycket om den egna föräldraförmågan. Andra menar att IAS snarare är en indikator på vad och hur man väljer att anförtro till andra personer vilket i sig inte säger något om personens förmåga att vara förälder.

En del ser IAS som ett verktyg att samla information om klienten i första hand, någon annan ser det som ett gallringsinstrument och en tredje tänker att IAS ger information om samspel mellan förälder och barn. Gemensamt är att IAS fyller den funktionen på verksamheten som metoden behöver fylla. För familjehemssekreteraren är IAS ett gallringsinstrument för att veta vilket familjehem hon ska gå vidare med och för socialarbetaren på ett utredningshem är IAS ett verktyg för att kunna prata med klienten om dess anknytningsstil och hur den i sin tur påverkar klientens föräldraförmåga. Två informanter menar att klienterna ofta ser IAS som en insats, en annan informant säger att många klienter blir kränkta och ledsna när de tar del av resultatet, en fjärde säger att klienterna tänker att IAS ären granskning. Det tvetydiga resultatet skulle kunna tolkas utifrån Björks (2016) slutsats att standardiserade metoder används och anpassas utifrån verksamhetens ursprungliga mål och syfte. Det kan då ses som logiskt att en socialarbetare kopplad till en verksamhet som arbetar nära klienterna dygnet runt i större utsträckning ser IAS som en insats än en klient som kommer till en verksamhet med inställningen att bli granskad. Också socialarbetarens inställning till sitt eget arbete bör påverka hur hen tolkar metoden. Informanterna Fatima och Sherin lyfter att klienterna ofta kände sig granskade av IAS, vilket kan hänga ihop med att de ansåg att det var just en granskning de var där för att göra. En socialarbetare som istället har ingången att IAS hjälper klienterna att förstå sig själva är kanske mer benägen att se IAS som en insats. Martinell Barfoed (2014) skriver också att en standardiserad intervju ibland tar formen av att vara en gemensam uppgift mellan klient och professionell men att det lika gärna kan vara något som skapar distans mellan dem. Hur metoden landar hos klienten handlar både om den yrkesverksammas vana och inställning men också om klientens situation och attityd.

Att standardiserade metoder används på ett sätt som passar i det redan etablerade arbetssättet stämmer överens med Björks (2016) slutsats om EBP i socialt arbete. Anpassningen kan förklaras med att standardiserade metoder lanseras som en vetenskaplig lösning på de svårigheter en verksamhet möter (Christensen et al. 2005). Utifrån vårt resultat kan också sägas att vilken inställning de yrkesverksamma har till metoden hänger samman med vana och tilltro. Ju mer

implementerat IAS är på verksamheten desto större tilltro finns till dess tillförlitlighet, vilket också kan ses ur mytperspektivet (Christensen et al. 2005). Ju större genomslag mytens recept har fått inom en verksamhet desto större tilltro finns till mytens legitimitet.

Endast en av informanterna vittnar om att hon anser att IAS har använts på ett direkt problematiskt sätt inom verksamheten hon arbetat på. Hon berättar att resultatet av IAS vinklades för att kunna stärka ett LVU hos utredare som redan var inställda på att LVU var det bästa alternativet. Flera informanter lyfter dock att IAS skulle kunna användas på fel sätt och få stora konsekvenser för klienten. Och att det finns utrymme för att feltolkningar av resultatet. Lundström (2018) lyfter vilken makt det innebär att utreda familjer, makt som enligt informanten Fatima också kan missbrukas. En för stark tilltro till en metod, eller myt, kan enligt Christensen et al. (2005) leda till att den används oreflekterat i verksamheten vilket i sin tur kan få fördömande konsekvenser för klienten.

Utifrån resultatet av vår studie framgår dock att informanterna är medvetna om detta och alla poängterar att IAS och andra standardiserade metoder ska ses som en del av en större utredning och inte kan tolkas som ett facit. De lyfter också att socialt arbete kräver en ständig medvetenhet om vilken maktposition man har gentemot klienten. Björk (2016) menar att det beror på att logiken som krävs för att till fullo använda standardiserade metoder inte är förenligt med logiken som traditionellt genomsyrar socialt arbete - omsorgen om klienten, eller "*logic of care*" som Björk kallar den. Vi frågade informanterna om de ansåg att standardiserade metoder skulle användas som ett mätinstrument för att förhålla sig till ett normalvärde eller som ett verktyg som väljs ut till en specifik situation. Informanterna hade olika uppfattningar om detta, vilket också stämmer överens med resultatet av Björks studier.

Ett annat genomgående tema i resultatet av vår studie var att informanterna inte upplevde IAS som effektiv. Effektivitet är en av de mest grundläggande principerna inom NPM, EBP och standardiserade metoder (Bergmark & Lundström 2006). Om en metod inte är effektiv, kan man då inte fråga sig om den överhuvudtaget fyller ett syfte? Björk (2016) konstaterar också att många yrkesverksamma finner standardiserade metoder ineffektiva och att det är en av anledningarna till att dessa inte används i den utsträckning som det var planerat. Han resonerar om hur standardiserade metoder bör utformas för att kunna användas på ett relevant sätt.

Björk (2016) menar att den evidensbaserade praktiken borde sträva mindre efter objektivitet och mätbarhet och istället se socialt arbete för den dynamiska profession det är. Också utifrån vårt resultat har vi ställt oss frågan om det går att ta fram en metod som mäter en komplex social situation och fortfarande är användarvänlig. Informanterna lyfter vikten av den professionella bedömningen och säger att standardiserade metoder ska ses som ett verktyg men att de aldrig kan ersätta hantverket som krävs för att arbeta med samtal, motivation och mänskliga relationer.

Många informanter är positiva till att använda evidensbaserade metoder och säger att de också ser fördelar med att använda standardiserade metoder i socialt arbete då dessa underlättar forskningsanknytning. Flera informanter i vår studie lyfter möjligheten till att mäta och utvärdera som en direkt positiv effekt av att arbeta manualstyrt. Det går också att problematisera vad som egentligen är evidens. EBP

kommer från medicinsk vetenskap och har fått genomslag också inom socialt arbete (Bergmark & Lundström 2006), men att mäta resultat i en medicinsk studie är inte detsamma som att mäta om en metod inom socialt arbete har effekt eller inte. Med en kontrollgrupp går det ganska enkelt att utvärdera om en medicinsk behandling är effektiv. Men för studier på socialt arbete är det svårt att veta om det är metoden i sig som hade effekt eller om effekten berodde på en annan faktor. I Sverige räknas inte IAS som en evidensbaserad metod, den kan dock kallas forskningsbaserad eftersom den dels är baserad på anknytningsteorin och dels att det finns en del forskning bakom den engelska förlagan (Bifulco et al. 2008; Bifulco 2012; Bifulco 2013; Bifulco et al. 2014 med flera).

Hur väl forskningsanknuten informanterna tänkte att IAS är varierande men få upplevde att det finns bevis för att IAS mäter det metoden utger sig för att mäta, istället lyfter flera att det var en riktlinje eller indikator. Forskningen bakom IAS är gjord i Storbritannien (Bifulco et al. 2008; Bifulco 2012; Bifulco 2013; Bifulco et al. 2014 med flera) där den sociala kontexten är annorlunda vilket kan påverka resultatet. Informanterna lyfte också att kulturella skillnader kan påverka om man gör IAS på klienter med en icke-svensk bakgrund. Hur man umgås, på vilka platser och vad man delar med sig av ser olika ut i olika kulturer. Informanterna menade också att IAS lägger stort fokus på om man träffas fysiskt, vilket inte är möjligt om alla ens nära anhöriga bor i ett annat land som också poängteras under tema 2.

Ytterligare en aspekt värd att nämnas är skillnaden mellan att arbeta som socialarbetare i Sverige respektive Storbritannien. Hydén (2008) menar att detta är återkommande för evidensbaserade metoder, att om forskningen bakom metoden är gjord i ett annat land kan den inte garantera evidens med svenska förhållanden. I Sverige har socialtjänsten mycket mandat i utredning av familjer, (Lundström 2018), vilket inte är fallet i alla länder. Något som kan ge ytterligare större konsekvenser för klienten.

Enligt Christensen et al. (2005) och mytperspektivet implementeras hela koncept i verksamheter - nya begrepp, nya styrningsmodeller tillsammans med exempelvis nya regler för dokumentation. Implementeringen av IAS är inte så omfattande som "myterna" som Christensen et al. beskriver men kan ses som en del av ett större ideal. Likt vi skrivit tidigare så kan man utifrån vår studie tänka att IAS fyller den roll i verksamheten som metoden behöver fylla. Det är framförallt i verksamheter där IAS implementerades med ett tydligt syfte som metoden är mest uppskattad. Hos de informanter som berättar om att IAS implementerades men utan att personalgruppen riktigt förstod varför har metoden inte fått lika stort genomslag och används inte i samma utsträckning. Hos de informanter som å andra sidan berättar om att de såg ett problem, en lucka eller en brist i verksamheten och implementerade IAS för att tillgodose detta används metoden mer frekvent och med ett tydligt syfte. Resultatet följer Christensens et al. (2005) resonemang om att myter paketeras som en lösning för att få spridning i verksamheter. Resultatet kan också jämföras med Björk (2016) som menar att en metod måste ses som meningsfull för de som använder den för att de ska se att det finns relevans att använda den.

Lundström (2012) och Rasmusson och Regnér (2013) resonerar om att använda bedömningsinstrument i socialt arbete och menar att dessa kan användas med huvudsakligt syfte att skydda verksamheten vid granskning eller för att kunna dokumentera resultat utan egentligen vara till gagn för klienten. Lundström (2012)

skriver exempelvis att verksamheter använder standardiserade bedömningsinstrument för att kunna dokumentera "*instrument pekade inte på några risker*" och på så vis kunna rentvå sig vid en granskning. Ett sådant arbetssätt styrs av inte bara av riskmanagement (Power 2004) utan också av föreställningen att en standardiserad bedömning är mer tillförlitlig än en professionell bedömning utan instrument.

Utifrån resultatet i vår studie kan ses tendenser till att IAS används med en sådan ingång. Exempelvis lyfter Fatima att IAS används för att styrka beslutet att man väljer att neka ett familjehem, det kan tolkas som att det anses enklare att använda resultatet av en standardiserad metod för att ge ett negativt besked än att argumentera utifrån sin egen professionella bedömning. Flera informanter lyfter fördelar med objektivitet och forskningsanknytning i det praktiska sociala arbetet, informanten Sandra säger till och med att hon hade önskat att IAS hade evidens för att det då hade varit lättare att argumentera för dess användning. Samtidigt lyfter alla informanter vikten av att nyansera standardiserade metoder och att inte ta resultatet av dessa som en absolut sanning. Det skulle alltså kunna tolkas som att den professionella bedömningen görs oavsett, med eller utan standardiserade metoder, vilket också framkommer i Skillermarks (2017) studie. Resultatet av dessa snarare används för att förklara beslutet för klienten, eller för att kunna underlätta dokumentation (Falkenström & Hjärpe 2017; Skillermark 2017). Vilket också kan ses utifrån att informanterna Lotta och Sandra menar att IAS bekräftar vad de redan vet.

SLUTSATSER

Frågeställningarna för studien var hur, och i vilket syfte, använder socialarbetare IAS i det praktiska arbetet med barn och familjer, hur socialarbetare uppfattar IAS och vilken tilltro har de till resultatet av metoden samt hur socialarbetare upplever att IAS påverkar klienten och klientkontakten. För att besvara frågeställningarna gjordes sju intervjuer med yrkesverksamma socionomer som använder IAS i sitt arbete. Materialet analyserades ur ett organisationsteoretiskt perspektiv med fokus på hur organisationsrecept, eller myter (Christensen et al. 2005), sprids och implementeras inom socialt arbete i syfte att effektivisera organisationen samt stärka dess legitimitet.

För att besvara den första frågeställningen kan vi utifrån resultatet säga att användandet skiljer sig mellan informanterna, både i vilka sammanhang de använder IAS men också i vilket syfte de använder metoden. Metoden används ibland som ett sätt att samla in mer information, ibland som ett gallringsinstrument och ibland som ett sätt att kartlägga klientens stödbehov för att kunna föreslå rätt insats. Hur frekvent IAS används i arbetet skiljer sig också, en del informanter har IAS som en obligatorisk del i utredningen, andra använder bara IAS om det efterfrågas eller om de själva bedömer att det är rätt metod att använda i en specifik situation. Vi har också kunnat se en koppling mellan frekvens och tilltro i resultatet. Ju mer välimplementerad IAS är desto större tilltro läggs till dess tillförlitlighet. I de verksamheter där IAS implementerades med ett tydligt syfte har metoden fått störst genomslag. I verksamheter där den infördes som ett komplement men utan större behov används IAS mer sällan och socialarbetare inom de verksamheterna uttrycker större skepticism gentemot IAS.

Också gällande den andra frågeställningen går informanternas åsikter isär. En del informanter menar att IAS mäter anknytningsstil och att det finns ett tydligt samband mellan anknytningsstil och föräldrarförmåga. Andra informanter menar att IAS resultat snarare är en indikator som kan användas i vidare behandling, men att man inte kan dra några slutsatser kring föräldrarförmåga. Alla informanter menar dock att IAS fyller ett syfte och ger mycket information, även om de har delade uppfattningar om vad informationen innebär. Det råder delade meningar om huruvida IAS är evidensbaserad och tillförlitlig. Flera informanter lyfter också att IAS upplevs som omodern och tidskrävande.

Slutligen kan vi utifrån den tredje frågeställningen se att även här ger informanterna motstridiga svar. Ett par informanter säger att klienterna ofta ser IAS som en insats och något som hjälper dem att förstå sig själva. En annan informant säger att hon minns att många klienter har blivit kränkta när de tagit del av resultatet. Vi ser kopplingen att de informanter som är mest positivt inställda till IAS också i större utsträckning beskrev att IAS påverkade klientkontakten positivt. Och vice versa, de informanter som var mest skeptiska till IAS såg metoden som något som påverkade klienten negativt.

Sammanfattningsvis kan sägas att användandet, uppfattningen och upplevelsen av IAS skiljer sig mellan informanterna. Användandet av metoden är dynamiskt och flera informanter anpassar metoden utifrån vad de vill ha ut av IAS och i vilket syfte de använder den. Resultatet stämmer således överens med tidigare forskning på standardiserade metoder i socialt arbete (Exempelvis Alexanderson 2006; Björk 2016; Skillermark 2018). Utifrån hur informanterna berättar att IAS framställdes när de utbildades i metoden kan sägas att IAS passar in i beskrivningen av en rationaliserad myt - ett färdigt recept som kan implementeras i organisationer i syfte att stärka dess effektivitet och legitimitet (Christensen et al. 2005). Både Socialstyrelsen (2017) och SBU (2017) poängterar vikten av fortsatt forskning på de standardiserade metoder som används inom socialtjänsten och andra människovårdande organisationer. Vi ser därför att fortsatta studier på hur IAS används hade varit relevant för socialt arbete.

REFERENSER

- Ahrne G. Svensson P. (2015) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Alexandersson K. (2006) *Vilja, kunna, förstå : om implementering av systematisk dokumentation för verksamhetsutveckling i socialtjänsten*. Avhandling. Örebro Studies in social work.
- Alexius K. (2013) *Prognoser i tvångsärenden om omsorgssvikt*. Socialvetenskaplig tidskrift nr. 3-4 2013
- Andersson G. (2008) *Barndomens placeringar och ungas tillbakablick*. Socialvetenskaplig tidskrift nr. 2 2008
- Aspers P. (2011) *Etnografiska metoder*. Stockholm: Liber.
- Bergmark A. Lundström T. (2006) *Mot en evidensbaserad praktik? Om färdriktningen i socialt arbete*. Socialvetenskaplig tidskrift nr. 2 2006
- Bergmark A. Lundström T. (2008) *Evidensfrågan och socialtjänsten - om socialarbetares inställning till en vetenskapligt grundad praktik*. Socionomens forsknings supplement nr. 23
- Berner B. (1989) *Kunskapens vägar*. Lund: Arkiv förlag
- Bifulco A. (2012) *The Attachment Style Interview for adoption (ASI-AF) : a time-effective assessment tool for prospective carers*.
- Bifulco Antonia & Jacobs, Amanda & Bunn, Geraldine & Thomas, Karen & , Irving. (2014). *The attachment style interview (ASI)*. The Routledge Handbook of Attachment: Assessment.
- Bifulco A. (2013). *Understanding Adult Attachment in Family Relationships: Research, Assessment and Intervention*. Oxon, England: Routledge.
- Bifulco A., Jacobs, C., Bunn, A., Thomas, G., & Irving, K. (2008). *The Attachment Style Interview (ASI): a support-based adult assessment tool for adoption and fostering practice*. Adoption & Fostering, 32(3), 33-45.
- Björk A. (2016) *Evidence-based practice behind the scenes - How evidence in social work is used and produced*. Malmö: Department of Social work.
- Björk A. (2017) *Mot en situerad standardisering inom socialtjänsten*. Socialvetenskaplig tidskrift 2017:3-4
- Brante, T. (2009) *Vad är en profession? – teoretiska ansatser och definitioner*. I Lindh, M (red) *Profession och vetenskap: idéer och strategier för ett professionslärosäte*, s 15-34. Borås: Högskolan i Borås.

Broberg A. Risholm Morthander P. Granqvist P. Ivarsson T. (2006) *Anknytningsteori : Betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Falkenberg: Natur & Kultur.

Bryman A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

Centrum för anknytningsintervju

<http://anknytningsintervju.se/centrum-f-r-anknytningsintervju.html>

Christensen T, Lægreid, PG & Røvik, KA, (2005) *Organisationsteori för offentlig sektor*. Stockholm: Liber.

Cyr C., Euser, E.M., Bakermans-Kranenburg, M.J., & Van Ijzendoorn, M.H. (2010). *Attachment security and disorganization in maltreating and high-risk families: A series of meta-analyses*. *Development and Psychopathology*, 22, 87.

Denvall V. Johansson K. (2012) *Kejsarens nya kläder - Implementering av evidensbaserad praktik i socialt arbete*. *Socialvetenskaplig tidskrift nr. 1 2012*

Falkenström H. Hjärpe T (2018) *Dokumentation och känslor – socialsekreterares pappers- och känsloarbete*. *Socialvetenskaplig tidskrift nr. 3-4 2017*

Granqvist P. Sroufe L A. Dozier M. Hesse E. Steele M. van Ijzendoorn M. Solomon J. Schuengel C. Fearon P. Bakermans-Kranenburg M. Steele H. Cassidy J. Carlson E. Madigan S. Jacobvitz D. Foster S. Behrens K. Rifkin-Graboi A. Gribneau N. Spangler G. Ward M, J. True M. Spieker S. Reijman S. Reisz S. Tharner A. Nkara. Goldwyn R. Sroufe J. Pederson D. Pederson D. Weigand R, Siegel D. Dazzi N. Bernard K. Fonagy P. Waters E. Toth S. Cicchetti D. Zeanah CH. Lyons-Ruth K. Main M. & Duschinsky R. (2017) *Disorganized attachment in infancy: a review of the phenomenon and its implications for clinicians and policy-makers*. *ATTACHMENT & HUMAN DEVELOPMENT*, 2017 Vol. 19, No. 6

Hall P. (2012) *Managementbyråkrati*. Malmö: Liber.

Hydén M. (2008) *Evidence-based social work på svenska - Att sammanställa systematiska kunskapsöversikter*. *Socialvetenskaplig tidskrift nr. 1 2008*

Kvale S. Brinkmann S. (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Liljegren A. Parding K. (2010) *Ändrad styrning av välfärdsprofessioner – exemplet evidensbaserad i socialt arbete*. *Socialvetenskaplig tidskrift nr 3-4, s 270-288*.

Lundén K. (2010) *Att identifiera omsorgsvikt hos förskolebarn*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Lundström T. (2012) *Risk och riskbedömningar*. I: Höjer, I. Sallnäs, M. Sjöblom, Y. (red.) (2012) *När samhället träder in : barn, föräldrar och social barnavård*. Lund: Studentlitteratur.

Lundström T. (2018) *Etik i den sociala barnvården I*: Pettersson, U. (red.) (2018) *Etik och socialtjänst 5:e uppl : Om förutsättningarna för det sociala arbetets etik*. Malmö: Gleerup.

Lundström T. Shank E. (2013) *Hård yta men mjukt innanmäte. Om hur chefer inom den sociala barnvården översätter evidensbaserat socialt arbete till lokal praktik*. Socialvetenskaplig tidskrift nr. 2 2013

Martinell Barfoed E. (2014) *Standardiserad interaktion - en utmaning i socialt arbete*. Socialvetenskaplig tidskrift nr. 1 2014

Meyer, John W. Rowan, Brian (1977) *Institutionalised Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony*. American Journal of Sociology. 83:2, s 340-63

Moullin, S et al. (2014) *Baby Bonds: Parenting, attachment and a secure base for children*. London: The Sutton Trust.

Power M. (2004) *The Risk Management of Everything: Rethinking the politics of uncertainty*. Demos

Rasmusson B. Regnér M. (2013) *Ett utvalt hem till ett utvalt barn*. Stockholm: Natur & Kultur.

Rövik K.A. (2002) "The Secrets of the Winners: Management Ideas that Flow" i K.Sahlin-Andersson och L.Engwall (eds.) *The Expansion of Management Knowledge: Careers, Flows and Sources*. Stanford, Cal.: Stanford University Press,

SBU (2017) *Insatser för bättre psykisk och fysisk hälsa hos familjehemsplacerade barn*. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU); 2017. SBU-rapport nr 265.

Scott W R. Meyer W J. (1983) *Organisational Environments - Ritual and Rationality*. California: Sage Pub.

Skillermark M. (2017) Riskbedömningens logiker i arbetet med mäns våld mot kvinnor. Socialvetenskaplig tidskrift Nr. 3-4 2017

Skillermark M. (2018) *Uppdrag standardisering: införande och användning av manualbaserade utrednings- och bedömningsverktyg i socialtjänsten*. Avhandling. Linnéuniversitetet

Socialstyrelsen (2017) *Evidensbaserad praktik i socialtjänsten 2007, 2010, 2013 och 2016 - Kommunala enhetschefer om EBP under ett decennium*.

Socialstyrelsens metodguide - Intervju om anknytningsstil
<http://www.socialstyrelsen.se/evidensbaseradpraktik/sokimetodguidenforsocialtarbete/aisintervjuomanknytningsstil>

Svenaesus F. (2010) *Evidensbaseringsrörelsen och det goda omdömet – en kritisk betraktelse*. Ikaros 2: 33, s 33-38.

Tengblad S. (2006) *Aktörer och institutionell teori*. GRI-rapport 2006:10.

Vetenskapsrådet (2017) *God forskningssed*. Stockholm.

Övriga källor:

Broberg, Anders - Mejlkorrespondens, 2018-11-29

Grankvist, Pehr - Mejlkorrespondens, 2018-11-29

Lundén, Karin - Mejlkorrespondens, 2018-11-25

BILAGA 1. INFORMATIONSBREV

Hej,

Vi, Ganna Topilina och Anna Lilja, studerar sjätte terminen på socionomprogrammet på Malmö Universitet och skriver under höstterminen 2018 vår kandidatuppsats i Socialt arbete. Vi studerar användandet av *Intervju om anknytningsstil (IAS)* i utredningsarbete, behandling och beslutsfattande bland socionomer och deras upplevelse av att använda metoden.

Till studien kommer vi göra intervjuer med yrkesverksamma socionomer inom socialtjänsten angående deras erfarenheter av att använda metoden. Intervjun kommer ta ungefär 60 minuter. Att delta i studien är frivilligt och du som deltar kan när som helst dra tillbaka din medverkan. Medverkan går att dra tillbaka fram till att vi går upp med uppsatsen för opponering.

Materialet kommer att behandlas konfidentiellt. När uppsatsen publiceras kommer informanterna avidentifieras så att det inte går att koppla resultatet till enskilda individer.

Efter att uppsatsen har blivit godkänd kommer den att publiceras på MUEP, som är en databas på Malmö Universitet.

Kontaktuppgifter:

Anna Lilja

anna.jooy@gmail.com

Ganna Topilina

nifilla@gmail.com

Fakulteten för Hälsa och Samhälle

040-665 70 00

Handledare, Marie Engström Henriksson

Malmö Universitet

Jag samtycker till att medverka i studien:

Namn _____ Datum _____

BILAGA 2. INTERVJUGUIDE

Bakgrund

1. Beskriv vad du arbetar med.
2. Hur länge har du jobbat? (Utbildning, Bakgrund)

Tillvägagångssätt - användning, arbetssätt, syfte, implementering

3. Använder ni IAS?
4. När började ni använda den?
5. Inom vilka områden/utredningar använder ni den?
6. Beskriv arbetsprocessen både utredningen och metoden?
7. Hur återges resultatet till klienten?
8. Vilka för och nackdelar ser du med metoden?
9. Hur implementerades IAS?
10. Är det du som genomför intervjun eller är det en annan aktör? Vem?
11. Hur fungerar det vid behov av tolk?
12. I vilket syfte använder ni intervjun?
13. Vilken information får klienten om metoden? (innan intervjun, om tillvägagångssätt, hur det tolkas osv).
14. Kan klienten tacka nej?
15. Vad tycker klienterna om IAS?
16. Hur tas resultatet emot av klienterna?
17. Upplever du att kontakten med klienten påverkas av IAS?

Utbildning och forskning

18. När gick du utbildningen?
19. Hur gick utbildningen till?
20. Vad tyckte du om utbildningen?
21. Vem genomförde utbildningen?
22. Vad tänker du om IAS forskningsanknytning?
23. Hur framställdes metoden på utbildningen?

Resultat - tolkning, konsekvenser och samarbete

24. Vad tycker du om metoden?
25. Upplever du att IAS mäter det den säger sig mäta?
26. Vilken roll spelar den i ditt arbete?
27. Hur stor vikt lägger du vid resultatet?

28. Fattar du beslut baserat på resultatet?
29. Vilka beslut kan fattas på resultatet?
30. Vilka komplement till metoden används?
31. Hur fungerar kontakten mellan socialtjänsten, utredare, behandling (kopplat till IAS och resultatet av IAS)?
32. Kan IAS användas på alla?
33. Vilken hänsyn tas till kulturella skillnader?

Inställning till standardiserade metoder

34. Vad är dina tankar kring Evidensbaserad praktik?
35. Vad tycker du rent generellt om standardiserade metoder/mallar?
36. Hur tycker du att standardiserade metoder ska användas?

BILAGA 3. INTERVJUGUIDE VERKSAMHETSCHEF

Bakgrund

1. Beskriv vad du arbetar med.
2. Hur länge har du jobbat? (Utbildning, bakgrund)

Tillvägagångssätt - Användning och implementering

3. Använder ni IAS?
4. När började ni använda IAS?
5. Hur gick implementeringen till?
6. Hur togs metoden emot bland personalen?
7. I vilket syfte infördes användandet av metoden?
8. Inom vilka områden/utredningar använder ni den?
9. Beskriv arbetsprocessen både utredningen och metoden?
10. Vilka för och nackdelar ser du med metoden?
11. Hur fungerar det vid behov av tolk?
12. Vad tycker klienterna om IAS?
13. Upplever du att kontakten med klienten påverkas av IAS?

Utbildning och forskning

14. Var du med under utbildningen?
15. Vad tyckte du om utbildningen?
16. Vad tyckte de anställda om utbildningen?
17. Vad tänker du om IAS forskningsanknytning?
18. Hur framställdes metoden på/innan utbildningen?

Resultat och konsekvenser

19. Vad tycker du om metoden?
20. Vilken roll spelar den i ditt arbete?
21. Tycker du att den mäter det den säger sig mäta?
22. Hur stor vikt lägger du vid resultatet?
23. Hur fungerar kontakten mellan socialtjänsten, utredare, behandling (kopplat till IAS och resultatet av IAS)?
24. Vilka beslut kan fattas på resultatet?
25. Vilka komplement till metoden används?
26. Hur fungerar kontakten mellan socialtjänsten, utredare, behandling (kopplat till IAS och resultatet av IAS)?

27. Kan IAS användas på alla?

28. Vilken hänsyn tas till kulturella skillnader?

Inställning till standardiserade metoder

29. Vad är dina tankar kring Evidensbaserad praktik?

30. Vad tycker du rent generellt om standardiserade metoder/mallar?

31. Hur tycker du att standardiserade metoder bör användas?